

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

ORGAAN VOOR DE MEDEDEELINGEN VAN DE CENTRALE RIJNVAARTCOMMISSIE

UITGAVE VAN HET INSTITUUT VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

8^E JAARGANG

WOENSDAG 10 JANUARI 1923

No. 367

INHOUD

	Blz
DE DOLLAR OP GOUDPARITEIT door <i>Mr. J. Westerman Holstijn</i>	22
De Ontwikkeling der Sociale Verzekering tot Sociale Voorzorg II door <i>Mr. W. H. M. Werker</i>	24
De economische toestand	27
De hervorming der Duitsche Handelstatistiek door <i>Dr. Kurt Singer</i>	29
Londensche Correspondentie	31
AANTEKENINGEN:	
Indexcijfers voor de bedrijvigheid in landbouw en veeteelt, mijnbouw en industrie der Vereenigde Staten.	32
BOEKAANKONDIGING:	
H. M. Hirschfeld: Het ontstaan van het moderne bankwezen in Nederland, bespr. door <i>Dr. A. Plate</i>	34
STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN	
Geldkoersen.	34—40
Wisselkoersen.	Effectenbeurzen.
Bankstaten.	Goederenhandel.
	Verkeerswezen.

INSTITUUT

VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

Algemeen Secretaris: *Mr. G. W. J. Bruins.*

Redacteur-Secretaris van het weekblad: *D. J. Wansink.*

Secretariaat: *Pieter de Hooghweg 122, Rotterdam.*

Aangeeteekende stukken: *Bijkantoor Ruijge Plaatweg 37.*

Telefoon Nr. 3000. Postchèque- en girorekening
Rotterdam No. 8408.

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p. in Nederland f 20,—. Buitenland en Koloniën f 25,— per jaar. Losse nummers 50 cents.

Leden en donateurs van het Instituut ontvangen het weekblad gratis.

De verdere publicaties van het Instituut uitgaande ontvangen de abonné's, leden en donateurs kosteloos, voor zoover daaromtrent niet anders wordt beslist.

8 JANUARI 1923.

De ontspanning in de geldmarkt maakte in het nieuwe jaar geen verderen voortgang. Weliswaar liep de noteering van de prolongatierente belangrijk terug, zoodat ten slotte 3 pCt. genoteerd werd, maar het particulier disconto was daarentegen weder eerder vaster, zoodat zelfs het gering bedrag wissels, dat aangeboden werd, meestal niet anders als voor 3½ pCt. plaatsing kon vinden. Waarschijnlijk willen geldgevers met het oog op de nieuwe staatsleening hun geld alleen op korten termijn uitzetten. Er was althans voldoende aanbod van call geld.

Na de stijging van het opereerend kapitaal der Nederlandsche Bank, die gedurende de voorafgaande weken viel waar te nemen, geeft de heden verschenen weekstaat voor het eerst weder van een daling blijk. De post binnenlandsche wissels liep van f 244,4 miljoen tot f 232,1 miljoen terug, een vermindering, die nagenoeg uitsluitend voor rekening komt van de Hoofdbank en zich voor het grootste gedeelte verklaren laat uit aflossingen van schatkistpapier; het totaal

der rechtstreeks bij de bank geplaatste schatkistpromessen daalde in de afgelopen week met f 14 miljoen, tegelijkertijd vertoonen de beleeningen nog een ietwat sterkere daling; hun totaalcijfer is f 15,4 miljoen lager dan verleden week. Deze vermindering geldt zoowel de effecten- als de goederenbeleeningen en toont zich zoowel bij de Hoofdbank als bij de Bijbank en de Agentschappen.

Het renteloos voorschot aan het Rijk steeg met f 7,3 miljoen en de zilvervoorraad nam met ruim f ½ miljoen af. De daling van f 6 miljoen, die de diverse rekeningen onder het actief te zien geven, correspondeert voor het grootste gedeelte met een gelijktijdige vermeerdering van de post papier op het buitenland, die met f 3,7 miljoen opliep.

De biljettencirculatie verminderde in de afgelopen week met f 17,5 miljoen; de rekening-courant saldi met f 5,2 miljoen. Het beschikbaar metaalsaldo steeg met f 4,1 miljoen. * * *

De wisselmarkt opende in het nieuwe jaar zeer vast. De stijging van dollars en ponden maakte opnieuw verderen voortgang en ook francs en marken waren zeer prijshoudend. Aan dit alles kwam plotseling een einde door het afbreken van de conferentie in Parijs en het verwerpen van de Engelsche voorstellen. Alle koersen zakten sterk in, vooral marken en francs waren aangeboden, in het bijzonder in het begin van de nieuwe week. Parijs dat den derden voor 18,75 verhandeld was, noteerde gisteren 17,12½, marken 3,50 en 2,62½.

LONDEN, 6 JANUARI 1923.

De geldmarkt heeft gedurende de eerste week van het nieuwe jaar geprofiteerd van de op dat tijdstip normale ontspanning; het overvloedige aanbod werd nog vergroot door de betaling van het Consol-dividend en zodoende kon de schuld bij de Bank zeer gemakkelijk worden afgelost. Daggeld, dat à 1 pCt., soms zelfs à ½ pCt., verkrijgbaar was, werd à 1½ vernieuwd. Zevendaagsch geld was à 1½ pCt. aangeboden. Men verwacht ruim geld in de eerstvolgende weken, waartoe de voor den 15den te geschieden storting der Regeering van £ 30 miljoen voor oorlogs-schadevergoeding aan de spoorwegen, zeker zal medewerken.

De discontomarkt volgde de geldmarkt en de noteeringen liepen terug; Maart-Schatkistwissels werden à 2½ pCt. toegewezen terwijl driemaands prima bankaccept 2½/16—¾ pCt. deed.

2-, 3-mnds. prima bankaccept	2½/16—¾ pCt.
4-mnds. prima bankaccept	2¾ pCt.
6-mnds. prima bankaccept	2½ pCt.
3-, 4-mnds. handelswissels	3—3½ pCt.
6-mnds. handelswissels	3¾—3½ pCt.

DE DOLLAR OP GOUDPARITEIT.

Het is begrijpelijk, dat men, nu de dollar hier den laatsten tijd in de wisselmarkt weder verhandeld wordt op koersen, die nagenoeg overeenkomen met de pariteit door de muntwetten vastgelegd, vernieuwde belangstelling heeft in het koersverloop van gulden en dollar en naar de oorzaken zoekt, die dit koersverloop hebben teweeggebracht. En deze belangstelling zal zich bij de meesten wel niet beperken tot het beschouwen van het heden en het detailleeren van het verleden, maar zich in het bijzonder ook bezighouden met de vraag, hoe het nu in de naaste toekomst zal gaan.

Nu is het wel zeker, dat men zich hier tegenover een zeer interessant, maar ook bijzonder ingewikkeld onderwerp bevindt. De wisselkoersen worden door tal van factoren bepaald, hetgeen op zichzelf geen bezwaar zou behoeven te zijn om logisch een koersverloop te verklaren of te voorspellen, ware het niet dat de factoren wat kracht en omvang betreft, voor het meerendeel niet te meten zijn en dus niet tot een geheel zijn te combineeren. Onbekend zijn de cijfers voor onzichtbare bestanddeelen van de betalingsbalans als fondsen in- en uitvoer, vrachten en andere diensten, aankoop van vreemde valuta voor speculatieve belegging op korteren of langeren termijn, aankoop van vreemde valuta als kapitaalvlucht van verschillend karakter. De onmeetbaarheid van deze en andere belangrijke factoren is een onoverkomenlijk struikelblok. Daarbij doen zich dan nog wijzigingen in kracht en omvang bij sommige dier factoren voor, die niet haar oorzaak vinden in economische feiten of toestanden, maar in hetgeen op ander gebied geschiedt. Politieke berichten, manipulaties van speculanten, kunnen voor geruimen tijd de koersen belangrijk naar boven of wel naar beneden brengen. Verder zijn index-cijfers steeds gebrekkig opgemaakt en onderling moeilijk te vergelijken; ook is het onmogelijk de mate eener inflatie of deflatie te bepalen. Zodoende kan zelfs de nauwkeurigste detailleering in deze materie nooit afdoende opheldering geven en wanneer ik dan ook in dit artikel, op verzoek Uwer Redactie, eene enkele beschouwing wijd aan het koersverloop van dollar en gulden, is het geenszins mijn streven eene uiteenzetting te geven van oorzaken, die een bepaald gevolg te weeg moesten of moeten brengen, hetgeen werkelijk een ijdel pogen zou zijn, maar om te wijzen op enkele factoren van overheerschenden aard, die in de eerste plaats tot verklaring van het koersverloop in het oog zijn te houden.

Wanneer wij dan de groote lijnen naar voren trachten te doen komen, is het in de eerste plaats noodzakelijk zich er rekenschap van te geven, dat de noteering van den dollar hier te lande eene verhouding weergeeft tusschen twee valuta's — den gulden en den dollar — die elk een eigen weg volgen; wanneer de verhouding van den koers zich dus wijzigt, kan dit gelegen zijn in het feit, dat de dollar eene andere richting insloeg of wel, dat de gulden dat deed. Waren er andere valuta's, welke vast waren als vóór den oorlog, dan zou het, door dollar en gulden daarmede te vergelijken, gemakkelijk zijn te bewijzen, welke van beide van zijn pad afwijkt; aangezien dit echter niet het geval is, kan hier van een bewijs, waarvan ieder de juistheid zou moeten erkennen, geen sprake zijn en heeft men zich ermede tevreden te stellen, dat men zich slechts eene meening over deze gelegenheid kan vormen.

Mij komt het voor, dat de koersvorming van den dollar hier te lande, na 1914, voornamelijk uitgegaan is van wijzigingen bij den *dollar* gelegen en niet zoozeer bij den gulden.¹⁾ Aanvankelijk is de dollar hier gedaald. Destijds waren de betalingsbalansen internationaal nog niet zoo ontworpen als later het geval is geworden en werd zelfs de gouden standaard nog tot zekere hoogte in de praktijk gehandhaafd. Toch daalde

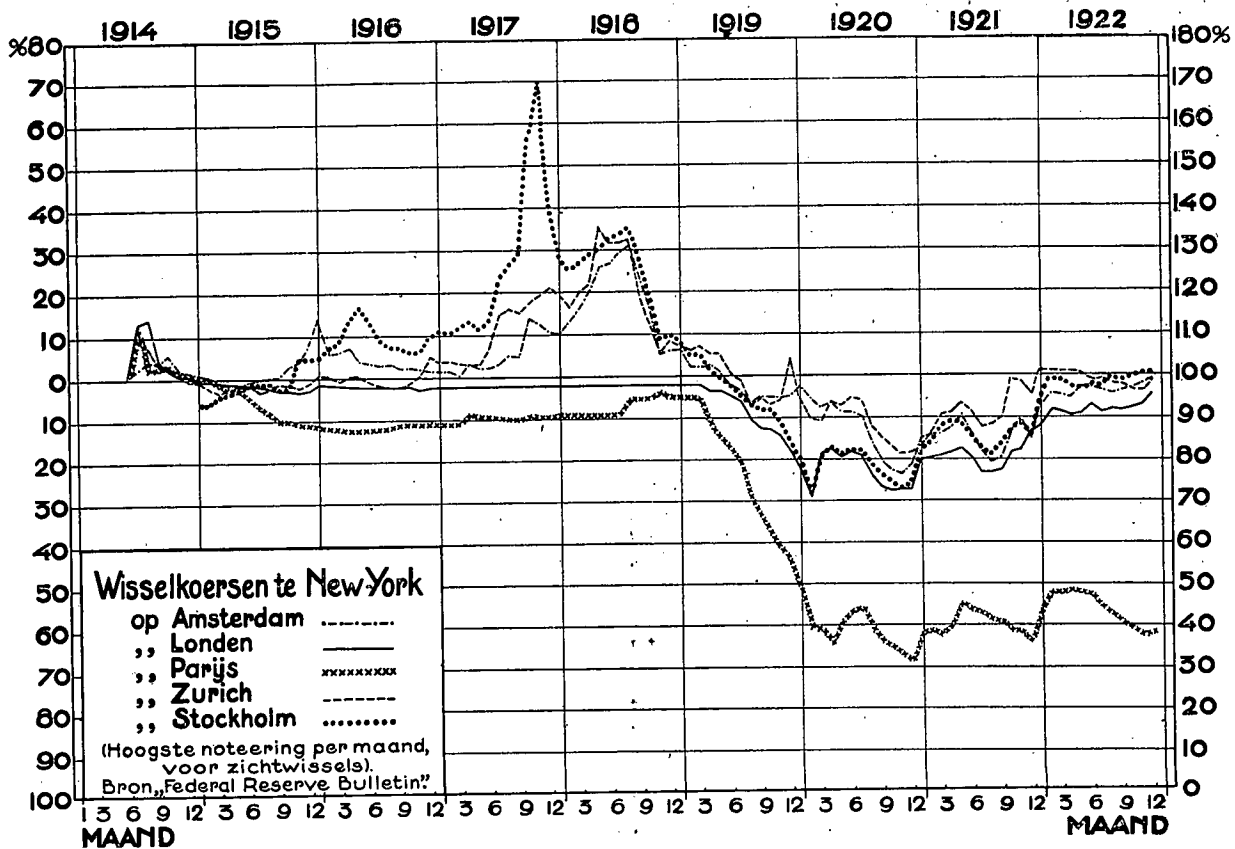
¹⁾ Bijgaande grafiek moge dit aantoonen.

de dollar onder pariteit, hetgeen hoofdzakelijk een gevolg was van de feitelijke belemmeringen, waaraan het betalingsverkeer met de Vereenigde Staten, ten gevolge van de maatregelen der oorlogvoerenden, onderworpen was. Groote posten Amerikaansche fondsen, in handen van de geallieerden maar vooral ook van de centralen, werden gerealiseerd om kasmiddelen voor de oorlogvoering te krijgen. De fondsen stroomden naar Amerika terug, en de realisering van de dollars bracht den koers naar omlaag wegens de groote hoeveelheid van het aanbod, met daartegenoverstaand mindere vraag ten gevolge van de moeilijkheden, welke door de geallieerden aan het neutrale en centrale betalings- en handelsverkeer met dat land in den weg werden gelegd. Goederenzendingen liepen gevaar als contrabande beschouwd te worden, handel in dollars kon plaatsing op de zwarte lijst en in beslagname van saldo's met zich brengen; zodoende werd de koers van den dollar naar beneden gedrukt en daalde deze onder pariteit, hoewel toch aanvankelijk in Amerika nog geen uitvoerverbod voor goud was uitgevaardigd. Alleen in speciale gevallen kon de dollar op basis van zijn goudwaarde nog in gulden afgekeerd worden, zooals de saldi, afkomstig van Nederlandsche eigenaren van Amerikaansche coupons en dividendbewijzen, die voor rekening van De Nederlandsche Bank in New York in goud gedeponereerd werden. In het algemeen echter was de dollar ten gevolge van de feitelijke omstandigheden in het wisselverkeer gedeprimeerd, hetgeen nog sterker het geval werd, toen Amerika zelf in den oorlog trad en uitvoer van goud verbood. Bovendien deden zich in dit tijdperk de gevolgen gevoelen van het „peggen” van ponden en Fransche francs. Ponden en francs waren aan den dollar gehangen en deze kon die valuta's niet dragen zonder zelf daardoor verzwakt te worden.

Geleidelijk echter hield de stroom van fondsen uit buitenlandsch bezit naar Amerika op en werd het „peggen” opgegeven. Amerika werd meer en meer het land waar de aankopen voor het strijdend Europa moesten gedaan worden en de groote betalingen daaraan verbonden, brachten nu den dollar naar boven.

Ook tegenover den gulden sprak deze rijzing zich uit door eene stijging van den dollar boven pariteit. Omgekeerd had De Nederlandsche Bank nu door afgifte van goud voor zuiver Nederlandsche belangen eene afrekening van dollars op goudbasis, buiten de wisselmarkt om, kunnen gaan ondernemen, maar de ervaring, in deze richting opgedaan toen de Zweedsche kroon, de Zwitsersche franc en de Spaansche peseta boven hun pariteit met den gulden waren gestegen, maakte dit niet raadzaam: het werkelijke voordeel van deze beschikbaarstelling van goedkope betalingsmiddelen, daargelaten dat eene contróle op het zuiver Nederlandsche karakter der transacties moeilijk uitvoerbaar was, kwam meer aan particuliere dan wel aan algemeene belangen ten goede. En eene onvoorwaardelijke afgifte van goud moest veroordeeld worden, omdat niet Nederland, maar in de voornaamste plaats het strijdend buitenland zich zou laven aan deze kostelijke bron van dollars.

Toen kwam de wapenstilstand, gevolgd door het tractaat van Versailles, maar evenmin als op zooveel ander terrein was daarmede in het wisselverkeer de vrede teruggekeerd. Integendeel, de verplichting aan Duitschland opgelegd enorme bedragen in goud en dollars (welke het niet bezat en ook niet op regelmatige wijze uit handel, leening, enz. kon verkrijgen) op korten termijn te betalen, de geringe geneigdheid van Amerika om zijn buitenlandschen debiteuren uitstel van betaling toe te staan, dreven den dollar naar boven, in zoo sterke mate, dat ten slotte de Amerikanen zelf, evenals destijds de Zweden, gevoelden, dat de stijging hunner valuta in het wisselverkeer ook voor henzelf ernstige nadeelen medebracht. De vraag in de wisselmarkt van Duitschland voor afdoening van reparatie-schulden werd toen afgeleid naar francs

en ponden; tevens werd de tijd rijp voor Amerika om aan zijn in moeilijkheden verkeerende schuldenaren uitstel van betaling toe te staan, en ook om nieuwe leeningen aan vroegere geallieerden en aan ex-neutralen ter beschikking te stellen.

De abnormale vraag naar dollars was daarmee verdwenen en daarvoor was in de plaats gekomen een voortdurend aanbod, dat den koers ook hier te lande geleidelijk naar beneden bracht.

Zien wij nu, hoe de toestand in het wisselverkeer op het oogenblik geworden is, dan is men geneigd tot de meening, dat het tijdperk van alles verstorende invloeden voorbij is; dat de massa nog wel in beweging is, doch dat in de totale beweging een zekere rust en gelijkmatigheid is gekomen; de golven gaan minder hoog, zoodat op den duur een betrekkelijk effen oppervlak is te verwachten, indien de alles overheerschende invloeden die tot dusver voorkwamen, voortaan mochten uitblijven. Dat de toestand in details intusschen reeds overall rust in zich sluit, kan zeker nog niet gezegd worden. De schuldvordering van Amerika op Europa is nog niet geregeld, bepalingen op het punt van in- en uitvoer worden nog telkens genomen, de goudvoorraad in Amerika is overmatig groot, de immigratie in dat land wordt nog tegengehouden. In Nederland is nog een aanzienlijk bedrag aan vlottende schuld, wellicht met de hulp van Amerika, te consolideeren; de over Nederland geleide betalingsbalans van Nederlandsch-Indië heeft nog zeer zwakke punten, de bestemming van de aanzienlijke vreemde kapitalen in de Nederlandsche geldmarkt is nog wisselend en onzeker, de Nederlandsche gulden dient nog in omvangrijke mate in het buitenland als betalingsmiddel, onze export en scheepvaart zijn nog niet geheel op gang; en zoo is er meer. Maar aan den anderen kant is er weer een meer regelmatige handel in het bijzonder tusschen de Vereenigde Staten en Nederland in Amerikaansche en Nederlandsche fondsen, misschien uitgebreider zelfs dan vroeger het geval was, is er weer wisselwerking tusschen prijzen en wisselkoersen, is het vertrouwen in dollar en gulden vrij stevig geworden.

Men heeft reeds lang de abnormale invloeden op de wisselmarkt, welke men toch niet kon wegnemen, aan zichzelf overgelaten en, daarbij, vooral met het

oog op later, de vroeger gebruikelijke goud- en rentepolitiek opzettelijk nagelaten, in het vertrouwen dat dit vrije spel ten slotte het spoedigst normaliseering zou medebrengen. Hoewel het misschien te vroeg is voor een definitief oordeel, schijnt het toch nu reeds, dat dit inderdaad uitgekomen is. Het merkwaardigste is wel, dat ook valuta's, die op een buitensporige wijze inflatie hebben ondergaan, een zekere stabiliteit gaan vertoonen en verder, dat de zoogenaamde edelvaluta's ten slotte allen op eenzelfde niveau gaan drijven, namelijk op hare oorspronkelijke goudpariteit. De economische verhoudingen blijken ten slotte zoozeer opgebouwd te zijn uit die goudpariteit, dat dit zich, nu de wilde beroeringen voorbij zijn, in de wisselkoersen weer onmiskenbaar afteekent. Dit is een bemoedigend verschijnsel en zoodra men voldoende zeker is, dat nieuwe stormen niet meer te verwachten zijn, kan men er toe overgaan voor elk der wisselkoersen ook weer zijn eigen vrijheid van beweging vast te stellen. Een bloc van landen, die in aanmerking beginnen te komen voor terugkeer tot den gouden standaard is reeds aanwezig, het zijn Japan, Amerika, Canada, Engeland, Zuid-Afrika, Australië, Nederland, Zweden en Zwitserland en men zal niet behoeven te wachten, totdat elke beweging in de massa opgehouden zal hebben of totdat alle details genormaliseerd zijn. Immers, reeds de terugkeer op zichzelf, indien te rechter tijd ondernomen, zal velerlei beweging vanzelf doen ophouden: de overmachtige positie van de speculatie komt ten einde, het vertrouwen wordt zwakker of verdwijnt, het vertrouwen komt terug of wordt sterker, prijsniveaux en wisselkoersen hangen nauwer aan elkaar, rentestand heeft weer invloed op kapitaalverplaatsingen. Dit alles zal reeds spoedig aan de stabiliteit in de koersen ten goede komen en voor zooveel nodig kunnen dan discontowijzigingen en goud weer het hunne bijdragen om bij kleine afwijkingen de koersen in het rechte spoor te houden.

Zal 1923 ons reeds dit goudbloc brengen? Het is gevaarlijk in de materie der wisselkoersen iets te voorspellen, maar geheel onmogelijk lijkt het niet.

Mr. J. WESTERMAN HOLSTIJN.

29 December 1922.

DE ONTWIKKELING DER SOCIALE VERZEKERING TOT SOCIALE VOORZORG.

II.

Eindelijk dan de *organisatie* der sociale verzekering. Mr. Groeneveld — men kan het in zake de historie en de materie der sociale verzekering met hem eens dan wel oneens zijn, maar in ieder geval maakte de logische probleemstelling der vraagstukken een bespreking gemakkelijk — stelt ons ten aanzien van het organisatievraagstuk voor een moeilijkheid. Immers in den aanvang van zijn betoog kiest hij — na eene critiek op de wettelijke regeling onzer sociale verzekering — partij, met betrekking tot de vraag, of openbaar òf bijzonder bedrijf de voorkeur verdient. Na zijn critiek op de wetgeving, welke laatste uitging van zoo groote verscheidenheid van beginselen, merkt schrijver op dat wij dus bezitten een stelsel — en schrijver vraagt terecht, hoe het ook anders zou kunnen — dat tot aanzienlijke administratiekosten moest leiden. Er had naar onze meening nu behooren te volgen een veroordeeling van de huidige wetgevende methode in het algemeen of van hare voorbereiding, of van de wijze waarop een of ander toepassing vond bij de sociale verzekering; doch hierover bewaart schrijver het stilzwijgen en na gezegd te hebben, dat z.i. vereenvoudiging onzer sociale verzekering een dringende eisch is, deelt hij ons mede dat deze naar zijn overtuiging niet zal kunnen worden voltrokken zonder daaraan gepaard gaande beperking van het bedrijf der openbare verzekeringsinstellingen. Hoe nu? De zonden van den wetgever of van den voorbereider der wetgeving worden toch niet gewroken aan den uitvoerder? Hoe dit echter zij — de schrijver deelt ons dus zijn voorkeur mede en beroept zich daarbij op zijn 18-jarige loopbaan in de sociale verzekering, die den indruk bij hem vestigde, dat het openbaar bedrijf om meer dan een reden noodwendig duurder werkt dan het bijzondere. Schr. brengt ons hier wederom in een groote impasse. Want wij behooren tot hen, die in beginsel geenerlei voorkeur voor bijzonder of openbaar bedrijf hebben; soms toch schenken wij die aan het een en soms aan het ander, al naar gelang van de omstandigheden. De zeer algemeene strekking van het betoog van Mr. Groeneveld ontgaat ons echter niet, want na zijn zoeven weergegeven meening omtrent de kans, dat vereenvoudiging beter door bijzondere verzekeringsinstellingen, dan door openbare zal worden voltrokken en zijn uitspraak, dat het openbare bedrijf om meer dan een reden noodwendig aanzienlijk duurder werkt dan het bijzondere, geeft schrijver de redenen aan, die zijn voorkeur deden ontstaan. Die redenen nu zijn van zeer algemeenen aard, en zouden ertoe moeten leiden — indien zij juist zijn — om de bij Rijk en Gemeente bestaande overheidsbedrijven en diensten voortaan en liefst ten spoedigste, toe te vertrouwen aan bijzondere instellingen. Een zoo gewichtig vraagstuk mag wel ganschelijk worden doorgrond eer men een conclusie aanvaardt. Het vraagstuk is ook zoo ingrijpend en van algemeene beteekenis, dat wij ons afvragen, of het niet beter ware geweest, vóór alles op middelen te zinnen, om de gesignaleerde euvelen weg te nemen, in stede van het woekerend proces in andere takken van staatsdienst zijn gang te laten gaan.

De door Mr. Groeneveld ontwaarde gebreken in den overheidsdienst, die zijn voorkeur voor het bijzonder bedrijf verklaren, vinden alle hun grond in houding van of verhouding tot het personeel. Maar nu deze algemeene argumenten zelve. Of het waar is, dat — zooals Mr. Groeneveld beweert — het particulier bedrijf steeds gemakkelijk bekwame krachten tot zich trekt, en even gemakkelijk onbruikbare of weinig bruikbare krachten uitstoot, durven wij nog niet voetstoots te bevestigen. Meent schrijver werkelijk, dat de bekwame krachten, die de overheid van noode heeft, niet om meer dan een reden dikwerf voorkeur gaven aan den overheidsdienst boven het particulier bedrijf, waarin hun meer geld geboden werd? Worden inder-

daad in het particulier bedrijf de onbruikbare of weinig bruikbare krachten uitgestooten? Geschiedt dat met het onbelangrijke zootje van den genialen fabrikant, of met de familieregeringen in directies van groote ondernemingen? Wanneer de vakorganisatie zich met de zaken bemoeit, — bijv. met staking dreigt — staat dan, gelijk schrijver meent, de leiding van het particuliere bedrijf zooveel sterker, dan in overeenkomstig geval de Overheid? Gelukkig, neen toch! Indien Mr. Groeneveld meent, dat bij lagere en middelbare ambtenaren overschatting van de waarde van hun arbeid bestaat, zou hij dan niet een feit noemen, dat zich eveneens bij vele andere mensen voordoet? Hijzelf wijst erop, dat ook de leiders der bedrijfsonderdeelen de beteekenis van hun onderdeel overschatten en hij wijst dit aan gemis aan krachtige centrale bedrijfsleiding bij het openbare bedrijf. Alweer lieden dus, die te hoog van zichzelf denken! Maar stel dat die overschatting er is bij lageren, middelbaren en leiders van onderdeelen, dan zullen zij die te hooge taxatie van eigen-arbeidswaarde toch wel gemeen hebben met gelijksoortige employé's in het particuliere bedrijf. Dat is een vrij algemeen-menschelijke eigenschap, waartegen nog al eens „terugdrukken” wordt toegepast, ook in Overheidsdienst. Als Mr. Groeneveld zegt, dat het grootste deel van het werk bij Rijksverzekeringsbank en Raden van Arbeid een massaal karakter draagt, waarvoor de rangen van schrijver en klerk voldoende waren, dan zijn wij het wellicht met hem eens; maar is de verleenning van hoogere rangen op ruime schaal ook te wijten aan het feit, dat de Rijksbezoldigingsregeling eerst in 1920 op beter peil werd gebracht, en dus de bedrijfsleiders verleenning van hoogere rangen wel moesten bevorderen, indien zij in de tijden van voorspoed van het bijzondere bedrijf hun beste krachten bij het „massale werk” daarheen niet wilden zien overloopen?

Mr. Groeneveld begripe ons goed: ook wij zijn van meening, dat de Overheidsdienst zich moet hoeden voor sleur, en wij betreuren ambtelijke pietluttigheid, zoo bij hoogen als lagen; en dan zijn wij het met hem óéns, dat de bedrijfsleiding ook bij overheidsorganen krachtig moet zijn, evenzeer als de doorgevoerde controle, die van Regeeringswege ook krachtig moge worden gesteund. Het vraagstuk „how to manage men” is in den overheidsdienst zeer de overweging waard. De hoogere leiders, die naar vast plan, dat zich intusschen naar de omstandigheden dient te wijzigen, moeten werken, moeten hun menschen kennen; er moet contact zijn. In den overheidsdienst moet analyse van den geest plaats vinden, zoodat de tewerkgestelden inderdaad hun taak vinden daar waar ze die het best kunnen verrichten, onderscheidenlijk in technische, commercieele, financieele, comptabele, administratieve, beveiligings- en controlewerkzaamheden, die ieder hun speciale leidings- en uitvoeringseisen stellen. De een beschikt over lagere technische eigenschappen, de ander bezit organisatievermogen, doch het komt erop aan, uit de menschen te halen, wat erin zit, zóó, dat zij het meeste nut doen. Vooruitzien, coördineeren, controleeren, organiseeren, dat alles moet geschieden, en in harmonie geschieden. Om nu een ieder te brengen waar hij behoort, om het contact te scheppen, wat is daartoe noodig? Zeker kan van invloed zijn: aanstelling in algemeenen dienst met gemakkelijke verplaatsbaarheid van centrum naar peripherie en omgekeerd, voorts proeftijd en detachering; bovenal doorgevoerde controle door leiders, die niet tot het eigen dienstvak behooren; en ook — want er moet wisselwerking zijn met de niet-ambtelijke maatschappij — door leiders uit het particuliere bedrijfsleven. Maar in ieder geval behoort gezonnen te worden op een bestuursmethode; zóó dat van een ieders kracht het grootste nut worde getrokken, alvorens men overga tot vestiging van de overtuiging, dat het overheidsbedrijf als zoodanig moet wijken voor het bijzondere.¹⁾

¹⁾ Argumenten ontleend aan het verslag Prov. Utr. Ge-

Het spijt ons eigenlijk, dat wij aldus moesten betoogen, want wij hebben geen voorkeur voor openbaar of bijzonder bedrijf in het algemeen. Maar indien men op *algemeene* gronden het openbaar bedrijf wil terugdringen, dan moeten die algemeene gronden toch steekhoudend zijn! En nu treft het ons dat Mr. Groenevelds philippica tegen het openbaar bedrijf wel in zijn brochure, doch niet in de nota der afdeling „arbeidersverzekering”, die aan den Hoogen Raad van Arbeid werd overgelegd, werd opgenomen. Waarom niet? In ieder geval zij men voorzichtig, want de conclusie — die de superioriteit van het bijzonder bedrijf stelt — is juist de reden die aan de bedrijfsverenigingen voorkeur deed geven.

Om terug te keeren tot Mr. Groenevelds betoog: deze wil dan de uitvoering der sociale verzekering zooveel mogelijk in handen geven aan koninklijk erkende bedrijfsverenigingen van werkgevers, in wier bestuur de georganiseerde arbeiders vertegenwoordigd zullen zijn. Als aanvullende organen denkt schrijver zich een 12 à 15-tal Raden van Arbeid, die zoo sober mogelijk behooren te zijn ingericht en die ervan doordrongen moeten zijn, dat, hoe kleiner de kring der bij hen aangesloten werkgevers wordt, des te meer aan do bedoeling des wetgevers zal zijn beantwoord.

Als sluitstuk van het geheele gebouw der sociale verzekering wenscht schrijver een Raad van Toezicht, bestaande uit bezoldigde leden en vertrouwensmannen van werkgevers en werknemers, welke Raad onder 's Ministers bevelen toezicht oefent op de bedrijfsverenigingen en op de Raden van Arbeid; die voorts de gelden van het invaliditeitsfonds beheert en waakt voor eenheid bij de uitvoering der verzekeringen over het geheele land.

„Alles was bestaat, ist wert, dasz es zu Grunde geht”. Immers in Mr. Groenevelds stelsel kan de Rijksverzekeringsbank geheel worden gemist, gelijk de bestaande Verzekeringsraden; de vele honderden ziekenkassen kunnen niet worden gehandhaafd, wijl bij die handhaving de noodige eenheid en eenvoud bezwaarlijk bereikbaar zouden zijn. Voorts zullen ook toelating vragende verenigingen van werkgevers, in wier bestuur toch vertrouwensmannen der werknemers moeten zitting hebben, niet alleen formeel moeten voldoen aan de wettelijke eischen, maar zij zullen ook gekeurd worden, opdat zij niet wellicht een camouflage zijn eener winstbeoogende onderneming. Eindelijk houde men van het terrein af organisaties van meer bescheiden omvang. Men ziet, Mr. Groenevelds opruiming is finaal. Er blijven slechts over de geconcessioneerde „krachtige organisaties” van werkgevers, die hun administratie plegen op te dragen aan zeer enkele centrale beheersinstituten. De arbeiders hebben iets mede te zeggen door hun vertrouwensmannen, maar het merkwaardigste is, dat den werkgevers wien niet anders rest, dan bij deze geconcessioneerde groote beheersinstituten te land te komen, wordt bijgebracht het volgende: „In het voorafgaande ligt ongetwijfeld een beperking in de zelfwerkzaamheid der bij de verzekering belanghebbenden; maar die beperking is in het welbegrepen belang van *de idee van het zelf doen onvermijdelijk.*” Is dat nu zelfdoen?”

Zoo is het, dat wij in dit systeem vreezen de grootconcessionarissen. Dat zij op den duur niet steeds goedkoop zullen werken en aan bureaucratie kunnen lijden, staat voor ons even vast, als voor Mr. Groeneveld de superioriteit van het bijzonder bedrijf. Maar, waar het bovenal om gaat, dat is dit: op het gebied der *sociale verzorging* hoede men zich voor particulier monopolie, dat hier zou kunnen ontstaan. Nu versta men ons wel: wij zijn niet blind voor schrijvers te waardeeren organisatorische grondgedachte, dat men

nootschap 6 en 7 Juni 1922: Een nieuwe bestuursleer: het Fayolisme; Mr. H. J. Romeyn, bestuursorganisatie op econ. grondslag; Henri Fayol, Administration industr. et générale. Paris, éd. Dunod, 1920.

naast een eenvoudig systeem, wat de materie der verzekering betreft, ook een organisatiestelsel moet kiezen, waarin men groote complexen verzekerden in één verband samenbrengt, ten einde de administratiekosten der verzekering zoo wat binnen- als buitendienst betreft zoo laag mogelijk te houden. Wijl Mr. Groeneveld door zijne vooropgezette beschouwing tegenover het overheidsbedrijf in het algemeen, hieraan niet bij voorkeur de uitvoering der verzekering wil toevertrouwen, en wijl hij toch de administratiekosten laag wil doen zijn, daar *moest* hij komen tot zijn stelsel van *particuliere* grootbedrijven. Doch in ons land met zijn kleurrijke bevolking kan men dit stelsel op het gebied der sociale verzorging o.i. toch niet aanvaarden, nog ongeacht dat men bij ontwikkeling in de richting van monopolie er op den duur al de bezwaren van kan verwachten, die aan het overheidsbedrijf verbonden heeten. Wij vreezen hier in het bijzonder de kapitaalovermacht; wij gelooven niet — vooral wanneer in tijden van crisis en malaise de arbeidersorganisaties zwak staan — dat hun vertegenwoordigers in het bestuur der grootwerkgeversverenigingen voldoende waarborg zijn voor de handhaving van de rechten der economisch zwakken; wij vreezen eindelijk dat ten aanzien van de arbeiders in verschillende opzichten een thans niet bestaande selectie in de hand zal worden gewerkt. En, waar de werkgevers zoo weinig vrij zijn in hun keuze, zien wij voor dezen hier geen waarachtig zelfdoen.

Er moet echter een oplossing voor het organisatievraagstuk gevonden worden. En hierbij dient wel te worden uitgegaan van een beginsel, dat in deze algemeen erkend wordt als juist, te weten, dat er moet zijn centralisatie in de leiding der sociale verzekering, en decentralisatie in de uitvoering. Dit is natuurlijk ook Mr. Groeneveld bekend en hij toont dit, waar hij ten opzichte van hetgeen toevalt aan de bedrijfsverenigingen, aanstuurt op centraal beheer met grondslag in gedecentraliseerde bedrijfsverenigingen. Jammer echter, dat de toepassing niet verder wordt doorgetrokken, want waar het gaat om de Overheidsinstituten, daar kan de Rijksverzekeringsbank worden gemist en de territoriale organen worden van 38 tot 12 à 15 teruggebracht. Deze anaemische lichamen, voor wie geldt, „dat hoe kleiner de kring der bij die organen aangesloten werkgevers wordt, des te meer aan de bedoeling van den wetgever zal zijn beantwoord”, zullen echter risicodragers en uitvoerders tegelijk zijn, zoodat hier de leiding van één op 12 à 15 wordt gedecentraliseerd, terwijl de uitvoering van 38 op 12 à 15 wordt ingeperkt. Dit gaat dus tegen den draad in. Maar er komt nog meer bij. In Mr. Groenevelds systeem zullen de bedrijfsverenigingen hoofdorgaan zijn, en de 12 à 15 Raden van Arbeid aanvullende organen, die de risico dragen voor de ongevallen- en ziekteverzekering voor de werkgevers, die geen aansluiting bij een bedrijfsvereniging vinden. Daarentegen acht schrijver voor de invaliditeitsverzekering uitvoering in één hand gewenscht, en daartoe wordt nu eensklaps een openbaar orgaan het meest geëigend geacht. Die uitvoering in één hand vindt haar motief in het feit, dat „de arbeiders niet steeds in dienst blijven van denzelfden werkgever”; doch het ontgaat ons, waarom dit motief niet in gelijke mate voor ongevallen- en ziekteverzekering geldt. De uitvoering der invaliditeitsverzekering door andere risicodragers en uitvoerders, dan ziekte- en ongevallenverzekering ten aanzien van denzelfden werkgever, brengt echter de door schrijver aanbevolen en door ons geapprecieerde eenheidspremie in gevaar en leidt voor den werkgever tot de hinderlijke dubbele opgaven, controlebezoeken en betalingen; en leidt bij de verzekeringsinstituten tot dubbele, en dus kostbaarder administratie.

Wijl de invaliditeitsverzekering voor hare kapitaalvorming een Staatsbijdrage niet ontberen kan, is er ook o.i. zeer veel voor uitvoering door een openbaar

orgaan te zeggen, en de integriteit van het fonds eischt wellicht eenheid van leiding; doch dan zou de door Mr. Groeneveld gewenschte goedkoop administratie gevorderd hebben, dat men aan de organen der invaliditeitsverzekering, nu ook de ongevallen- en ziekteverzekering opdroeg.

In de *materie* der sociale verzekering vreesden wij, dat Mr. Groeneveld deze te nauw koppelde aan het begrip loondienst. Wij begrepen, dat een feitelijke ontplooiing in deze aera wellicht niet gemakkelijk zal kunnen plaats vinden; doch wij mochten hopen, dat althans het oog open zou worden gehouden voor een ontwikkeling der sociale verzekering tot sociale verzorging van andere groepen dan loonarbeiders.

Bij de *organisatie* der verzekering wreekt zich de vastlegging op het loondienstbegrip, want thans wordt die organisatie vastgekoppeld aan de bedrijfsverenigingen en hare grootmachtige centrale beheersinstituten. De territoriale uitvoerders, de Raden van Arbeid, die zich van hun secundaire positie krachtens den wil des wetgevers zoo goed bewust moeten zijn, zullen wel niet de organen zijn opgewassen tegen een telkens zich vernieuwende taak, indien de sociale verzekering zich evolueert van loondienstverzekering tot algemeenen volkswaarborg.

Indien de geldelijke lasten uit de algemeene middelen werden gevonden — omdat de wetgever zich afkeerig ging toonen van een eenzijdige belemmering der productie — dan behoorde de inning en administratie tot de taak van het Ministerie van Financiën. De zorg voor den medischen dienst zou uiteraard thuis behooren bij de Directie der Volksgezondheid, die tevens het staatstoezicht zou voeren; en de gedecentraliseerde uitvoerders zouden, gelijk op zoo velerlei ander gebied (bijv. het volksonderwijs), moeten zijn de Gemeentebesturen en, — wijl het hier gaat om zelfbestuur en niet om autonomie — derhalve de Colleges van B. en W. onder toezicht van Gedeputeerde Staten. Tenzij men toch nog andere — speciale — territoriale *verzorgingsorganen* zou willen behouden. Zoo zou echter de *Arbeidersverzekering* met hare openbare en bijzondere organen kunnen verdwijnen. Zoover zijn wij echter nog niet, doch gelijk vroeger gezegd, heeft men er toch rekening mede te houden, dat reeds thans de onderhavige zorg zich uitstrekt tot categorieën, die niet in loondienst zijn. Wjl centralisatie in het beheer en decentralisatie in de uitvoering noodig is, wijl ook Mr. Groeneveld de invaliditeitsverzekering aan een openbaar orgaan wil opdragen en het brengen van de risico's der andere verzekeringen bij andere instituten dubbele administratie zou vorderen en dus de verzekering noodeloos lastig en duurder zou maken — om al deze redenen zouden wij voorshands voorstanders zijn van een overheidsbedrijf met centralisatie in de leiding en decentralisatie in de uitvoering. Wij zouden ons dan depken een Rijkverzekeringsbank — zij herleeft, maar in gansch nieuwe gestalte, zij het juist met behoud van de ervaring en van de personen, die haar dragen — die de fondsen beheert, en die bepaalde categorieën van beslissingen neemt, met name betreffende toekenning der blijvende renten, terwijl zij een vetorecht zou hebben met betrekking tot de overige beslissingen, te nemen door de lagere uitvoerders. Zij zou daartoe moeten beschikken over een behoorlijken buitendienst, die ook de administratie dier uitvoerders zou controleeren, zij zou moeten kunnen zorgen voor de noodige eenheid in administratie en zij zou — want orde moet er zijn — nader te omschrijven hiërarchische bevoegdheden moeten hebben.

Zij zou dan niet mogen blijven een zuiver ambtelijk instituut. Zij zou moeten wortelen in de groepen der belanghebbenden. Zij zou boven ten aanzien van de territoriale organen, — die uitvoering in den ruimsen zin ter hand zouden nemen — „leiden” van „heerschen” moeten onderscheiden.

Als territoriale organen van uitvoering, die in tal-

rijke zaken ook de beslissingen zouden hebben te nemen, denken wij ons de Raden van Arbeid. Het moge jammer zijn, dat het publiek deze organen is gaan vereenzelvigen met het impopulaire zegelplakken en met dure administratie, zij zijn echter inderdaad de territoriale organen, die voor de sociale verzorging konden zijn, wat de gemeentebesturen zijn op zooverlei ander gebied. Wjl de gemeentebesturen en speciaal de colleges van B. en W. in de groote gemeenten zich niet kunnen specialiseeren op de sociale verzorging, die uit sociale verzekering geboren wordt, en waar toch die sociale verzekering het kernpunt is van den nationalen volkswaarborg tegen slechte levensgevoelens, daar was het o.i. juist gezien van Minister Talma, om hiervoor speciale instituten in het leven te roepen, waarin de vertegenwoordigers der belanghebbende groepen onder ambtelijke leiding het werk zelf zouden doen. Wij kunnen ons zelfs denken, dat de samenstelling der Raden van Arbeid wijziging zal ondergaan, al naar gelang nieuwe groepen van belanghebbenden bij de verzorging betrokken worden, zooals thans reeds het geval is in verband met de vrijwillige ouderdomsverzekering. De Raden van Arbeid, die aldus zijn Raden van sociale verzorging, staan naar ons gevoelen, vrij van den *vorm* waarin invaliditeits-, ouderdoms- en ziekteverzekering gegoten zijn. Zij zouden o.i. zelfs moeten blijven bestaan, als de sociale verzekering zich evolueert tot sociale volkswaarborg.

Wie de zaak aldus ziet, moet ook waarschuwen tegen een te sterke beperking van het aantal der territoriale organen, waardoor deze te ver zouden komen af te staan van de onderdeelen van hun gebied, waarmede zij toch plaatselijk geheel bekend moeten zijn. Juist die bekendheid maakt het contact met werkgevers, arbeiders en eventuele andere groepen van sociaal belanghebbenden zooveel nauwer; zij is de beste keerdam tegen bureaucratie. Want deze territoriale organen, die met uitvoering belast zijn, moeten leven in het volk; hun buitendienst — de medische daarvoor begrepen — is hun hartader, meer dan hun bureauwerk.

Wij zijn vast overtuigd, dat, wanneer in 1919 de Ziekewet, wier uitvoering in elk stelsel eenvoudig is, het eerst ware ingevoerd, het Nederlandsche volk de Raden van Arbeid ook aldus zou zien. Wij weten wel, dat in de wet-Talma in dat jaar eenige wijzigingen waren voorgenomen en dat de uitvoeringsmaatregelen niet gereed waren. Maar in de periode tusschen Juni 1919 en December 1919 is toch ook de Invaliditeitswet belangrijk gewijzigd. Hadde men toch de Ziekteverzekering doen voorgaan! Immers: hinc lacrimae!

Wat het centrale orgaan, de verjongde Rijkverzekeringsbank betreft, die in onze gedachte niet meer zal zijn een zuiver ambtelijk en centralistisch orgaan, doch die basis zal vinden in, maar ook invloed zal hebben op den arbeid bij de territoriale organen — deze zou moeten worden aangepast aan de gedachte, dat de belanghebbenden mede moeten werken aan de geheele organisatie. Er zou dus een Bestuur van vertrouwensmannen der groepen van belanghebbenden, dat maandelijks vergadert, aan het hoofd moeten staan, met een leiding van door de Kroon benoemde bezoldigde leden; een Dagelijksch Bestuur.

Wij zouden hiermee kunnen volstaan, omdat, hetgeen wij zoo goed achten in Mr. Groenevelts plan: te weten het systeem van collectieve verzekering voor alle takken, met eenheidsrenten voor invaliditeits- en ouderdomsverzekering en beperking van het administratieve onderzoek bij kleine ongevallen, bezuiniging zal brengen, terwijl in de door ons gedachte organisatie de deelen o.i. behoorlijk in elkander zullen passen; en deze organisatie eenheid van leiding en decentralisatie van uitvoering zal brengen.

Dit zou dus besparing geven.

Gelijk echter op zoo menig ander gebied, meenen

wij dat ook hier niet ongestraft zal kunnen worden teruggedrukt wat uit het vrije initiatief opkomt. Mr. Groenevelds stelsel van geconcessioneerde bedrijfsverenigingen met centrale beheersinstituten staat o.i. wel schuldig aan deze fout. Wij zouden haar willen vermijden, en wij zouden de organisaties in den vorm van bedrijfsverenigingen van werkgevers en werknemers — ook de minder krachtigen, die het zelfdoen op hùn wijze verstaan — tot het uitvoeren der verzekering, mits zij koninklijke goedkeuring verwerven in gevolge wettelijke regelen, willen toelaten, gelijk wij evenzeer het in ons land zoo sterk vooruitgegane ziekenkaswezen — toch in trouwe een uiting van zelfdoen — zijn historisch geworden plaats zouden willen gunnen.

Al wat op deze wijze eigen zaken doet, zou echter o.i. moeten aanvaarden de contrôle der territoriale organen, gelijk ook de tarieven overheidsgoedkeuring van Regeering of Rijksverzekeringsbank zouden behoeven. Wijl er bij de verplichte verzekering ten slotte aansprakelijkheid van den Staat is voor de schadeloosstellingen aan de sociaal-verzekerden, zouden wij alle zelfdoende instituten, bijzondere zoowel als overheidsorganen, vooral ook met het oog op de ziekenkassen, in één herverzekeringsverband willen grijpen. Juist daarom zouden zij contrôle moeten aanvaarden, en zou een vetorecht tegen hun beslissingen moeten toekomen aan het centrale herverzekeringsinstituut, als hoedanig wij ons de Rijksverzekeringsbank denken.

Wij weten, dat door het toelaten van verscheidenheid de administratiekosten weder zullen stijgen, doch waar het hier gaat om de keuze tusschen plaatsruiming aan het werkelijk vrije initiatief, of kostenbesparing door gedwongen samenbrenging, daar valt onze keuze op het eerste.

Zóó is het, dat wij in het plan van Mr. Groeneveld vooral waardeeren, dat het grondslag werd voor een o.i. vruchtbare gedachtenwisseling, terwijl wij zijn critiek op de bestaande wetgeving volledig aanvaarden en hem, wat de materie der verzekering betreft, volgen in zijn systeem van collectieve verzekering met eenheidspremie en, voor zooveel invaliditeits- en ouderdomsverzekering betreft, eenheidsrenten.

Niet voldaan zijn wij, waar het plan in de materie der sociale verzekering te weinig perspectief legt in de richting der sociale verzorging, haar te zeer koppelt aan den loondienst. Aan de medische zijde der sociale verzekering liet Schr. o.i. geen recht wedervaren; en de invaliditeits- en ouderdomsrenten werden te karig toegemeten. Ons ernstigste bezwaar betreft echter de ontworpen organisatie, die aan het vrije initiatief, het werkelijke zelfdoen, te weinig plaats ruimt en de uitvoering te zeer in handen brengt van de centrale beheersinstituten der concessionarissen.

De kostenbesparing eindelijk moge met omzichtigheid worden aanvaard.

W. H. M. WERKER.

Arnhem, Dec. 1922.

DE ECONOMISCHE TOESTAND.

De Kamer van Koophandel en Fabrieken te Amsterdam hield 3 dezer een buitengewone vergadering. Aan de daar uitgesproken rede van den voorzitter, den heer E. Heldring, ontleenen wij het volgende overzicht van den algemeenen toestand:

Waren in de laatste jaren de *algemeene vooruitzichten* op het gebied van handel, nijverheid en scheepvaart zeer somber en kan men, op den drempel van het jaar 1923 staande, niet zonder zorg zijn; er zijn verschijnselen waar te nemen, welke mogen doen aannemen, dat het afgeloopen jaar het dieptepunt gezien heeft en een geleidelijk, ofschoon moeizaam herstel te verwachten is, indien één voorwaarde vervuld wordt, nl. de totstandkoming van een spoedige, definitieve, van alle zijden aanvaarde regeling van het vraagstuk der Duitsche schadevergoeding en het daarmee samenhangende vraagstuk der intergeallieerde schulden. Zoolang deze problemen de wereld blijven verontrusten,

dreigt een ramp, die alle hoop op een spoedige herleving te niet kan doen. Men bespeurt gelukkig in den laatsten tijd juistere inzichten in de betrokken Europeesche landen en geneigdheid aan de overzijde van den Oceaan, voor den wederopbouw van Europa hulp te verlenen, wanneer het overleg in ons werelddeel vruchtbare resultaten zal hebben opgeleverd. Ofschoon het ten zeerste te hopen is, dat door wederzijdsche prijsgeving van sommige der tot nu toe bestaan hebbende opvattingen dezer dagen een accoord bereikt zal worden, schijnen de inzichten dienaangaande nog aanzienlijk uiteen te loopen en niet zonder bezorgdheid wachten wij den uitslag der nu te Parijs gehouden besprekingen af.

De hoopvolle verschijnselen, waarop ik doelde, zijn de *beeindiging der prijsdaling* in den groothandel, welke de vorige jaren kenmerkte, en de, ondanks alle ongunstige factoren, toenemende handels- en scheepvaartbeweging, in het algemeen nog van weinig omvang, doch duidende op het uitzieken van de crisis, die de oude wereld geteisterd heeft. Stonden de deuren van alle landen open, zooals te onzent, dan zou deze herleving krachtiger wezen ondanks de *fluctueerende wisselkoersen*, die haar in hooge mate belemmeren. Helaas werden in de meeste landen de reeds bestaande tolmuren hooger opgetrokken, zelfs in de Vereenigde Staten, die er toch, wegens hun groote vorderingen op Europa, belang bij hebben, de afbetaling op alle mogelijke wijzen te vergemakkelijken en dus den invoer uit Europa te bevorderen. Dat de dollar desondanks bijna tot de gulden- en sterlingpariteit gedaald is, zal voornamelijk toe te schrijven zijn aan de leeningen, die voortdurend door verschillende landen en gemeenten te New York gesloten werden en wier gezamenlijk bedrag dat der aankopen van dollarfonds en het gunstige saldo der handelsbalans waarschijnlijk aanzienlijk te boven gaat. De dollarkoers — en de wisselkoersen in het algemeen — zijn overigens de resultaten van zoovele invloeden in het gecompliceerde stelsel van hevelvaten, waarmede men het complex der internationale financieele verhoudingen vergelijken kan, dat enkele honderden millioenen gulden aan goud geen rol van betekenis als regulator in zulk een ontwrichting als wij in de laatste jaren doormaakten, spelen en Nederland zich gelukkig prijzen mag, dat het goud der Nederlandsche Bank indertijd niet aan pogingen tot verlaging van den dollarkoers gewaagd werd.

Het is beter dit goud in reserve te houden totdat normale toestanden verkregen zijn of totdat de uitvoer ervan in buitengewone omstandigheden een onafwijsbare eisch wordt. Ik denk daarbij aan de mogelijkheid, dat de gulden in het bijzonder voor een te groote daling tegenover buitenlandse valuta's beveiligd moet worden. Het gevaar daarvoor is wellicht niet dreigende, doch, de groote buitenlandse beleggingen in gulden, alsmede onze nadeelige handelsbalans en tekorten op de Staatsbegroting in aanmerking nemende, moet men er mede rekening houden.

De toestand bij onze *Oostelijke naburen* is buitengewoon somber ten gevolge van kapitaalexport en een financieel beheer, welke de bijkans algeheele vernietiging van de waarde van het nationale ruilmiddel ten gevolge moesten hebben, doch welke beide verschijnselen op hun beurt door de onuitvoerbare verplichtingen werden uitgelokt. Verschafte de snelle daling van de mark aan de Duitsche exportindustrie en scheepvaart een belangrijken voorsprong op hunne concurrenten, de totale onttaking ervan leidt meer en meer tot een hoogst vervaren toestand op het gebied van prijzen en loonen, zoo niet tot een sociale uitbarsting, welke het Duitsche prestatievermogen dreigen te ondermijnen.

In *Engeland* is de toestand ongunstig, doch niet zonder een hoopvolle stemming. De vernietiging der koopkracht van Midden-Europa ontnemt het een van zijn beste afnemers. De werkloosheid is er groter dan hier, een verschijnsel, dat verband houdt met de relatief geringe betekenis aldaar der agrarische bedrijven, doch de credietpositie in den handel is vrijwel gezuiverd en de uitvoer neemt toe, zoowel van kolen als van fabrikaten. De pogingen, de nijverheid in enkele gevallen bescherming te verlenen, hebben, naar het schijnt, tot teleurstelling geleid, zoodat men dien weg niet verder zal opgaan. Krachtige bezuiniging kenmerkt er het financieel bewind, de drukkende inkomstenbelasting kon er reeds verlaagd worden.

Mijn bestek laat niet toe, dat ik andere Europeesche landen bespreek, maar ik zou al te onvolledig zijn indien ik niet wees op den voorspoed in de *Vereenigde Staten*, teruggekeerd dank zij groote graanoogsten en voortgezette aanzienlijke leveringen aan Europa, dat nog tevergeefs op de hervatting van den graanuitvoer van Rusland wacht. Het is ook voor de overige wereld een geluk, dat althans Noord-Amerika bloeit en als koper zoowel als bankier kan optreden.

Slechts van een definitieve regeling van het schadevergoedingsvraagstuk en het sluitend maken der Staatsbegrotingen mag men *stabilisatie der wisselkoersen* verwachten, waaromtrent alle plannen in de lucht blijven hangen zoolang niet vaststaat, wat het eene land aan het andere schuldig is en hoe de voor afbetaling bestemde bedragen opgebracht zullen worden. Zoolang kan in landen als Duitschland het budget ook niet sluitend gemaakt worden en blijft de biljettenpers draaien. Voor Nederland is als vanzelf sprekend een stabiele verhouding tusschen onze valuta en de Duitse van het grootste belang, want weinig factoren hebben op onze eigen huishouding zoo ingewerkt als de snelle onttaaling, gepaard gaande aan heftige schommelingen, van de markt. Deze invloed is meer ten kwade dan ten goede geweest, ten kwade door de in vele gevallen benauwende mededinging van het Duitse product, door de verarming van ons eertijds belangrijkste afzetgebied en door reusachtige verliezen, op aankopen van marken geleden; ten goede door het omlaag brengen van de kosten van levensonderhoud. Van een stabilisatie van de Duitse valuta mag geleidelijke nivellering van het loonpeil in beide landen, matiging der mededinging en op den duur, doch niet zonder schokken, stijgende koopkracht in Duitschland verwacht worden. Ook zonder stabilisatie in den wisselkoers wordt sedert geruimen tijd in vele vakken een vermindering der Duitse concurrentie waargenomen, welke te danken is aan de door de valuta ontworpen toestanden in Duitschland, waarvan onzekere levertijden, onzekere prijzen en in vele gevallen vermindering van hoedanigheid der geleverde waar het gevolg zijn.

Het afgelopen jaar zag ook hier te lande een voortzetting der crisis en een overgang tot een toestand van malaise, welke zich te erger laat gevoelen, daar de voorafgaande roes hier langer dan elders geduurd heeft. Het is waarschijnlijk, dat de reeks catastrophes, welke op zakengebied in 1922 de aandacht trok, tot een einde is gekomen, doch menige zaak wordt door crediet op de heen gehouden, zoodat afwikkeling of reconstructie alsnog te wachten is. Ook hier te lande is echter het dieptepunt der depressie overschreden. Men kan ook hier een geleidelijk herstel verwachten — altijd als de loop van zaken buiten onze grenzen dit mogelijk maakt — dat evenwel door overmatige productiekosten en te zware belastingen grootelijks geremd wordt. Reeds onlangs is er in deze Kamer op gewezen hoezeer wettelijke regelingen, ingrijpen van de overheid in particuliere bedrijven, gemeentelijke loonpolitiek enz. een verlichting van lasten van handel, nijverheid en scheepvaart belemmeren. De toestanden zijn inderdaad in hooge mate verwrongen. Eenerzijds tal van bedrijven, voor wie verlaging van loonen en belastingen een bestaansvraagstuk is en anderzijds loonen, die ternauwernood voldoende zijn om in het levensonderhoud te voorzien en toenemende werkloosheid, omdat ondernemingen stop gezet worden wegens onmogelijkheid zonder verlies te werken; daarenvens zeer hooge loonen in enkele bedrijven, welke, kunstmatig met geld van den belastingbetaler gedreven wordende, een groote vraag naar arbeidskrachten scheppen, voorts werkloosheidsuitkeeringen, waarvan de hoogte ten prikkel tot arbeid afstompt en een heil van staats- en gemeente-ambtenaren, dat voor een deel op strouwe wijze voor de uitvoering enz. van omslachtige wetten dient. Prijsverlaging door goedkoopere importen bedreigt het bestaan van sommige industrieën, doch is noodig om de groote meerderheid van onze bedrijfstakken tot lagere productiekosten te brengen, maar wordt weer gebreideld door de ruime verteringen van dat gedeelte van den werkmansstand, dat nog hooge loonen trekt. De achturige werkdag — in andere landen of niet of zeer soepel toegepast — verhoogt de productiekosten en vermindert het concurrentievermogen en daarmede de werkgelegenheid. Dit alles verzwaart het herstel van het evenwicht ten zeerste. Ongetwijfeld is de voorziening in den woningnood, welke niet zonder overheidsbemoeiing kon plaats vinden, gewettigd geweest en de sociale en morele gevolgen ervan kunnen op den duur zegenrijk zijn, doch de uitvoering is met zooveel gebrek aan practischen zin gepaard gegaan, dat de zegen allicht ten koste van langdurig wegblijven van welvaart gekocht zal zijn. In elk geval zal de nood, die ons omringt, verergerd en verlengd worden indien niet tijdig de niet-productieve staats- en gemeentebegroeven nog verder belangrijk beperkt worden. Mogen wij een ernstig pogen in die richting constateeren, er zullen nog geheel andere maatregelen dan de tot dusver genomene noodig zijn, wil men het land op den duur voor erger behoeden.

Daarbij moge de zuinigheid de wijsheid niet bedriegen! Werken, welke de *productiviteit* des lands zullen verhoogen, moeten worden uitgevoerd. Ik rangschik daaronder niet alleen de verbinding van onze havensteden met de zee en de Maaskanalisatie, maar ook werken als de inpoldering

der Zuiderzee, die verstrekkende gevolgen kan hebben in verband met het vraagstuk der overbevolking en voortbrenging. De noodzakelijkheid van deze soort uitgaven maakt een krachtige besnoeiing van niet bepaald noodige te meer gebiedend, daar de uitkomsten van volgende financieele dienstjaren zeker een sterke vermindering van de rijksinkomsten vertoonen en tot sterke verzetting der bakens dwingen zullen. De hoogere opbrengst der rijksmiddelen in het afgelopen jaar is slechts een weerspiegeling van achter ons liggende voorspoedige jaren, vermenigvuldigd met een hooger belastingpercentage.

De *vlottende staatsschuld* beliep op 27 December f 687.000.000, waarvan ongeveer de helft voor rekening van Nederlandsch-Indië. De Minister van Financiën hoopt het voor Nederland loopende bedrag geleidelijk te consolideeren. Met bevrediging vernamen wij, dat deze bewindsman verwacht daarna voor geen verdere leeningen een beroep op den belegger te behoeven doen. Buitengewone inspanning en medewerking van alle Departementen van Bestuur zullen voor de verwezenlijking van deze verwachting ongetwijfeld noodig zijn.

De *invoer* in Nederland vertegenwoordigde in 1922, indien men de nog niet bekende cijfers voor December op die voor November begroot, een waarde van ongeveer f 2.043.000.000 (in 1921 f 2.288.000.000) en *overtrof* daarmee die van den uitvoer met ongeveer f 780.000.000 (in 1921 met f 800.000.000). De verhouding van uitvoer tot invoer zou dus, evenals in 1921, 61 pCt. bedragen en beter zijn dan die in 1919 en 1920, toen de waarde van den uitvoer de helft van die van den invoer bedroeg. De vraag, of het tekort op de handelsbalans goedgemaakt wordt door innigen van regelmatig terugkeerende vorderingen, dividenden en renten uit Indië en andere landen, waar Nederland kapitaal heeft vastgelegd, dan wel door liquidatie van die beleggingen, verkoop van Nederlandsche fondsen aan het buitenland en buitenlandsche belegging in Nederlandsche fondsen, is moeilijk te beantwoorden, doch ik vrees, dat tot op zekere hoogte de ongunstige handelsbalans door te ruime verteringen verklaard wordt. Bevredigend is het te constateeren, dat de uitvoer in gewicht van 5.715.000 ton op bijna 7.000.000 ton steeg en de invoer van 17.218.000 ton op 19.655.000 ton en merkwaardig is het, dat sommige industrieën, die in den binnenlandischen afzet niet of nauwelijks de Duitse concurrentie kunnen bestrijden, in overzeesche gebieden wel kunnen concurreeren, zij het ook met matige winstmarges. Hoewel de regering onlangs verklaarde, geen verandering in onze vrijhandelspolitiek te willen brengen, behield zij zich voor op het vraagstuk der *invoerverboden* terug te komen, twee elkaar tegensprekende uitlatingen. Daar invoerverboden het proces der verlaging van de productiekosten zouden stuiten en de groote bevoegdheid, aan de regering verschafft, uiterst bedenkelijk zou zijn, is het te hopen, dat het bij de gedachte blijft. Juist op het tijdstip, waarop wij het einde der matelooze concurrentie in het verschiet zien, zou een dergelijk novum al zeer ongewenscht zijn.

De *Nederlandsch-Indische financiën* vertoonen een treurig beeld, te wijten aan het verontrustend gebrek aan financieel inzicht, dat er het kenmerk van geweest is, doch de economische toestand heeft zich in Indië op verschillend gebied spoediger hersteld dan men een jaar geleden verwachtte. De suikercultuur, technisch en wetenschappelijk uitmuntend uitgerust, kan tot den tegenwoordigen prijs van f 13¼ per pikol voor superieur met voordeel produceeren. Zoo ook zijn de rubber- en theecultures, dank zij plotselinge uitbreiding van den afzet en daaraan gepaard gaande rijzing van prijzen, in een betere positie gekomen dan waarin zij zich voor eenigen tijd bevonden. De tabakscultuur op Sumatra blijft, dank zij hooge prijzen, in een sterke positie verkeren.

De economische toestand der inlandsche bevolking is niet onbevredigend, vooral nu tegenover mindere inkomsten een sterke prijsdaling der geïmporteerde goederen staat. Deze prijsdaling heeft echter hoogst nadeelige, soms noodlottige gevolgen op den invoerhandel gehad. Het is te hopen, dat, nu het niveau vaster schijnt geworden te zijn, deze handel zich opnieuw kan ontwikkelen. Ook voor Indië is in deze slechte tijden de voortzetting van productieve werken, met name ten behoeve van de verdere openlegging van de buitenbezittingen, een eerste plicht.

In de weinig voorspoedige *kolonie Suriname* is de toestand eerder iets beter dan een jaar geleden, daar de koffie- en suikeroogsten goed uitvielen en niet al te onbevredigende prijzen bedongen werden. De uitvoer van cacao was stabiel, maar de prijzen zijn laag. Rijst, in de oorlogsjaren voor 't eerst weer op groote schaal aangeplant, gaf een goeden oogst.

Ook op *Curaçao* werd de economische toestand geleidelijk

iets beter, voornamelijk ten gevolge van den regenval op dit gewoonlijk droge eiland, welke de arme bevolking, die voor een groot deel voor eenige jaren hooge loonen door arbeid op Cuba en andere vruchtbare West-Indische eilanden verdiende, doch daarna werkloos naar huis keerde, in staat stelde op goedkope wijze in haar onderhoud te voorzien. Het scheepvaartverkeer te Curaçao is levendiger dan voorheen.

DE HERVORMING DER DUITSCHE HANDELSSTATISTIEK.

Wanneer de Engelsche indeeling der leugens in bewuste, onbewuste en statistieken juist is, heeft de statistiek van den buitenlandschen handel van oudsher tot het inburgeren van dit oordeel meer bijgedragen, dan welke tak van deze moeilijke en zeldzame kunst ook. Het is bekend, dat de statistieken der verschillende landen over hun wederzijdschen in- en uitvoer niet eens wat de hoeveelheid betreft met elkander in overeenstemming zijn. Van nog twijfelachtiger waarde is de waardevaststelling, die in bijna alle landen door schatting, niet door factuuronderzoek, geschiedt en waarvoor de facturen ook moeilijk een grondslag van afdoende zekerheid vormen. De kenner weet, dat hij hier met hoogst onzekere schattingen te doen heeft en laat het den leek over „de statistiek” als getuige in het geding om zijn lievelingsstelling aan te roepen. In 't algemeen is de leek op dit gebied het duidelijkst daaraan te kennen, dat hij aanneemt, dat willekeurige, gedrukte getallen, zonder inzicht in de wijze, waarop zij zijn verkregen, waarde voor onze kennis, hoe gering ook, bezitten.

De moeilijkheden der waardevaststelling groeien met de toenemende beweging der prijzen; zij worden onoverwinbaar, waar het ruilmiddel geheel wordt ontvriest en de calculatie-grondslag van maand tot maand schommelt. Het Rapport Keynes c.s. ¹⁾ stelt dan ook vast, dat thans iedere basis voor een houdbaar statistisch oordeel over de Deutsche handelsbalans ontbreekt. „We have been given many different figures and we doubt if any of them deserve much credence.” Dit is een hard doch onaantastbaar oordeel. Het zou intusschen slechts dan een aanklacht tegen de leiders der Deutsche Rijksstatistiek beteekenen, wanneer betere methoden aangegeven konden worden, dan door de Deutsche bureaux worden toegepast. De uiteenzettingen van den heer Seyboth, directeur van het Statistische Reichsamt in de zitting der Socialisatiecommissie van 22 Maart 1922, bij gelegenheid van het debat over de stabilisatie van het landsgeld (Protokol p. 134 v., uitg. Hans Robert Engelmann, Berlijn 1922) toonen echter, dat de verantwoordelijke personen zich reeds maanden geleden van de twijfelachtige beteekenis der waardestatistiek bewust waren.

Als resultaat der discussies, ook nadien gevoerd, zijn wijzigingen aangebracht. Voor een juist begrip van de jongste Deutsche, handelsstatistische publicaties is het noodig, hiervan kennis te nemen, weshalve aan een overzicht der Deutsche handelsbeweging in de laatste maanden een uiteenzetting van deze statistische beginselvraag voorafgaat.

De Deutsche Rijksstatistiek stelt sedert Maart 1921 de „waarde” van in- en uitvoer uit de aangiften der in- en exporteurs vast. Tot dat tijdstip werden slechts de uitgevoerde hoeveelheden op grond van aangiften vermeld, terwijl de waarde van den invoer op schattingen van de statistische bureaux berustten. In zoverre de uitvoerfactuur in buitenlandsch geld luidt moet sedert Maart 1921 in deze valuta gedeclareerd worden. Het Statistische Reichsamt rekent de waarde tegen den gemiddelden koers van de maand van uitvoer in marken om. In de gepubliceerde statistieken verschenen dus slechts opgaven in marken. Ook de waarde van den invoer wordt in marken opgegeven, doch hier blijft omrekening in marken bij die transacties, welke in buitenlandsche valuta zijn afgesloten, aan den importeur overgelaten. Voorgescreven

is, dat de omrekening moet geschieden tegen den koers, welken hij voor zijn deviezen heeft moeten betalen.

Tweeërlei is bij de beoordeeling van deze methode te scheiden. Het vaststellen van de fouten afzonderlijk en het oordeel over de doelmatigheid in haar geheel.

In de eerste plaats moet met de neiging van den koopman gerekend worden, zoowel in- als uitvoerwaarde zoo laag mogelijk aan te geven. Beide zijn met heffingen belast, al zijn deze ten deele ook zeer gering, zooals het statistiekrecht van één per mille. De Deutsche invoerrechten zijn weliswaar grootendeels specifieke rechten; des te grooteren prikkel voor te lage declaraties bieden echter de uitvoerheffingen, welke sedert den oorlog ingevoerd zijn. Ook vreezen vele kooplieden, dat de opgaven trots alle verzekeringen van het tegendeel aan andere doeleinden als handelspolitiek dienstbaar gemaakt worden, nl. aan de controle der belastingaangiften en de kapitaalbeweging.

Een statistiek, die onder den druk van dergelijke overwegingen tot stand komt, zal nooit aanspraak op nauwkeurigheid kunnen maken. Wij moeten dus met te lage waardeering van meer of minderen omvang rekenen en wel vooral bij den uitvoer; bij den invoer werkt een hieronder te memoreeren misstand vermoedelijk te lage waardeering tegen.

Een tweede bron van fouten ligt in de omrekening van den uitvoer, in zoo verre deze in buitenlandsch geld gefactureerd is, tegen de gemiddelde koersen van de maand, waarin de uitvoer geschiedde. Daarbij wordt ten eerste verondersteld, dat door den uitvoer ontstane tegoeden in het buitenland grootendeels in de uitvoermaanden tegen marken verkocht worden en in de tweede plaats, dat het rekenkundig gemiddelde uit de dagelijksche noteeringen toestaat met voldoende zekerheid tot den koers te concludeeren, welke bij deze transacties gemiddeld gemaakt is.

Nog zwaarder zijn de bedenkingen, welke tegen de vaststelling van de waarde van den import kunnen worden aangevoerd. Er zullen slechts weinig Deutsche zaken zijn, die met zekerheid kunnen aangeven, hoe duur zij de deviezen betaald hebben, welke ter betaling van dezen of genen afzonderlijken invoerpost zijn aangewend. Het schijnt bovendien, dat het principe der omrekening niet algemeen wordt begrepen; tenminste konden wij bij een vluchtige rondvraag bij de firmanen van zeer groote firma's vaststellen, dat deze in de meening verkeerden, dat bij de waardeangiften de dag van grenspasseeren en niet die van aankoop van buitenlandsche betaalmiddelen beslissend was.

Indien werkelijk een deel van den invoer volgens deze beginselen gedeclareerd is, dan zou dit in een periode van voortdurende stijging der buitenlandsche wisselkoersen een neiging tot te hooge waardeering van den Duitschen invoer in marken met zich brengen, aangezien tusschen aankoop van vreemde valuta en wareninvoer vaak maanden verlopen, waarin zich de koersstand verdubbeld of verdrievoudigd kan hebben. Het is intusschen gansch onmogelijk den omvang van dezen foutenbron te schatten.

De genoemde bronnen van fouten zijn groot en gevaarlijk. Maar het is niet gemakkelijk aan te geven hoe zij te ontgaan zijn. Zij zijn het ook niet, die tot de voornaamste aanvallen op het geheele systeem en tot de invoering van de nieuwe methode geleid hebben, doch de grondgedachte der methode zelf scheen aan haar critici van problematieke waarde.

Ter bovengenoemde vergadering werd door de statistici betoogd, dat indien men van de technische fouten afziet, de tot dusverre gepubliceerde waarde van den in- en uitvoer een in het algemeen doelmatige basis vormt voor een analyse van de Deutsche betalingsbalans, valutabeweging en het Deutsche prestatievermogen.

Moeilijkheden doen zich eerst voor, wanneer men de zoo verkregen getallen in buitenlandsche valuta

¹⁾ [Zie pgn. 1007 van den vorigen jaargang. — Red.]

wil terugrekenen. De Commissie van Herstel maakt het zich daarbij zeer gemakkelijk. Zij neemt als grondslag zoowel bij den in- als bij den uitvoer den gemiddelden koers van die maand, waarin het goed de grens passeert. Indien men de problemen uitschakelt, die het gevolg zijn van de omrekening in goudmarken van de in papiermarken genoteerde prijzen, waartoe zij slechts in een rekenkundige en niet in een directe marktbetrekking staan, dan schijnt deze methode voor den uitvoer, overeenkomstig hetgeen hierboven werd opgemerkt, zonder bedenkingen te zijn, want beiderzijds wordt immers aangenomen, dat de tegenwaarde van den Duitschen uitvoer in de maand van het passeeren der grens gerealiseerd wordt. Anders is het echter bij den invoer. Neemt men, om een duidelijk voorbeeld te noemen, aan, dat een goed in Juli tegen een prijs van 240 dollar, dat is rond 1000 goudmarken en bij een dollarkoers van 500 gekocht is en in September ingevoerd wordt, terwijl de dollarkoers tot 1500 is gestegen, dan verschijnt in de Duitse invoerstatistiek een bedrag van 240 maal 500 is gelijk 120.000 mark. Wordt dit bedrag onder aanwending van den September-dollarkoers in goudmarken omgerekend, dan vindt men hiervoor een bedrag van rond 333 mark, dat is een derde van den in Juli betaalden prijs. Daar de omrekening van den uitvoer zonder dergelijke fouten mogelijk is, is het gevolg van deze omrekeningsmethode in een periode van stijgende wisselkoersen en voortdurenden inkoop van te voren van deviezen door de Duitse importeurs, een bedrieglijke goudmark-handelsbalans, waarin de invoer te laag wordt aangegeven en waarin het Duitse prestatievermogen als veel te hoog verschijnt.

Het Statistische Reichsamt heeft nu getracht hieraan door middel van goudmark-berekeningen een einde te maken. Over deze pogingen worden in de afleveringen 20 en 21 van „Wirtschaft und Statistik” eenige mededeelingen gedaan, die echter niet zeer duidelijk zijn. Definitieve besluiten zullen volgens courantenberichten eerst in 1923 genomen worden. Voorloopig heeft men voor de maanden Januari—September 1922 de resultaten der veranderde vaststellingsmethode gepubliceerd. Merkwaardigerwijze zonder de waarde van in- en uitvoer in marken aan te geven, ondanks het feit, dat ook bij de nieuwe berekeningen de invoer in deze eenheid gedeclareerd wordt. Het Reichsamt gaat van de gedachte uit, dat de omrekeningen slechts dan tot juiste resultaten kunnen leiden, wanneer bij de terugrekening uit papier in goudmarken die koers als grondslag dient, waartegen de deviezen zijn aangekocht. Aangezien echter deze koers niet in de factuur vermeld wordt moet hij benaderd worden en neemt het Reichsamt voorloopig den gemiddelden koers van de maand, die aan het overschrijven van de grens vooraf gaat. Het komt zoo tot een „goudmark”-waarde van den invoer in Juli van 634, in Augustus van 507 en in September van 364 miljoen. Deze getallen worden echter nog steeds te laag geacht, aangezien de aankoop van deviezen volgens de opvattingen van het Statistische Reichsamt in de meeste gevallen meer dan één maand voor het goed de grens passeert, plaats vindt.

Dit argument kan als juist worden aangenomen. De eenige correctie der fout zou bestaan in opgave van den koers van aankoop der deviezen. Daar deze echter voor de afgelopen maanden niet beschikbaar was (en voor zoover wij weten worden zij ook thans nog niet gedeclareerd) probeert de rijkstatistiek het met een tweede schattingsmethode. Zij vergelijkt voor een aantal der voornaamste invoerwaren, 40 pCt. van den geheelen gedeclareerden invoer omvattende, de gedeclareerde waarde met hun Londenschen beursprijs gedurende de invoermaand omgerekend tegen den gemiddelden pondenkoers van die maand. Vergelijkt men de op grond van deze gegevens in goudmarken omgerekende waarde van den invoer met de waarde, die men verkrijgt, wanneer men de ingevoerde hoeveelheden met de gemiddelde waarde van de afzonderlijke

„statistische nummers” in 1913 vermenigvuldigt, dus op de wijze, waarop de Board of Trade de invoerwaarde op grond van de prijzen van 1913 vaststelt, zoo vindt men een tamelijk vergaande overeenstemming tusschen beide. Voor de maanden Januari tot September komt men op grond van de eerste berekening tot 5,2 milliard „goudmark”, volgens de tweede tot 5 milliard. Dit resultaat is merkwaardig, aangezien de wereldmarktprijzen in dollars uitgedrukt en dus als het ware aan het goud gemeten, met 1913 vergeleken met minstens 30 pCt. gestegen zijn. De door „Wirtschaft und Statistik” gegeven verklaring, dat Deutschland een deel uit landen met lage valuta betreft en ook in landen met hooge valuta aanzienlijk beneden de „wereldmarktprijzen” koopt, kan slechts van problematieke waarde geacht worden. Slechts dit eene schijnt ons zeker, dat deze „goudwaarde” gemeten aan de „wereldmarktprijzen” niet te hoog gesteld is. Het Statistische Reichsamt neemt weliswaar in zijn publicaties niet deze waarde, maar een rekenkundig gemiddelde uit de resultaten der omrekening tegen den koers van de vorige maand en uit die tegen de wereldmarktprijzen op. De eerste beschouwt het als de onderste, de tweede als de bovenste waarde-grens.

Het gemiddelde van beide levert voor de eerste negen maanden een bedrag, dat slechts 10 pCt. bij de invoerwaarde tegen de prijzen van 1913 ten achter blijft. Hoe problematiek de aanwending van een rekenkundig gemiddelde uit de resultaten van heterogene methoden ook is, toch mag gezegd worden, dat het resultaat eerder te laag als te hoog zal zijn.

Een geheel andere vraag is wat uit dit resultaat afgelezen kan worden. Het is niet veel. Men heeft de in- en uitgevoerde hoeveelheden met prijzen vermenigvuldigt, die zoogenaamd in goud zijn uitgedrukt en die daarom met de waarde-opgaven der statistiek van landen met hooge valuta beter te vergelijken zijn dan de in marken uitgedrukte getallen.

Met betrekking tot den stand van de Duitse betalingsbalans is uit deze „goudmarkwaarde” echter geenerlei conclusie te trekken. Want tegen welken koers de schulden uit invoer betaald en de tegoeden uit uitvoer gerealiseerd zijn, daarover staat niets in de statistiek. Het „invoeroverschot” van 1½ milliard „goudmark”, dat het Reichsamt voor de eerste negen maanden van 1922 heeft vastgesteld, (Wirtschaft und Statistik, pag. 667), is het resultaat van een zuiver rekenkundige bewerking en beteekent geenszins een overschot van vorderingen van het buitenland, dat door credieten of gelduitvoer of door goederenoverdracht gedekt moet worden. De „goudwaarde”, waarin de populaire economie iets geruststellend reëls geloof te hebben gevonden, is niets anders dan een zuivere rekengrootheid, waarvan de aanwending slechts op grond van een zeer moeilijke en preciaire methodiek mogelijk is. In ons geval aangewend: het tegenover elkander stellen van de goudwaarde van in- en uitvoer voor de verschillende maanden zegt niets omtrent de wijze, waarop de valutamarkten feitelijk door de verhouding van in- en uitvoer zijn belast geworden, maar op welke wijze zij belast zouden zijn geworden, wanneer niet de importeur zich tegen gunstiger koersen van buitenlandsche tegoeden voor één of meer maanden voorzien had. Indien deze verzorging van tevoren niet mogelijk geweest was, dan zouden bezwaarlijk de ingevoerde hoeveelheden en hun „goudwaarde” den aangegeven omvang bereikt hebben.

Het valt helaas te vreezen, dat deze subtiele betekenis van de berekening in goudmarken door den leek niet zal worden verstaan. De Commissie van Herstel zal weliswaar in de toekomst niet langer de door haar gewenschte uitvoeroverschotten uit de in marken luidende opgave der rijkstatistiek kunnen berekenen. Het Statistische Reichsamt is echter van Scylla in Charybdis gekomen, want de nieuwe „goudmarkwaarden” weerspiegelen een zeer groote belasting van

de betalingsbalans door invoeroverschotten, die in werkelijkheid niet in dezen omvang bestaan. Zij bevorderen dus slechts de pogingen van de markbaissiers en verwarren de duizend en een „deskundigen”, die nog voor vijf jaren „valuta” voor een meisjesnaam gehouden hebben en die thans de openbare meening in geldvragen bepalen.

Dr. KURT SINGER.

Hamburg, December 1922.

LONDENSCHER CORRESPONDENTIE.

Het werkloosheidsvraagstuk in Engeland.

Onze Londensche correspondent schrijft ons d.d. 6 Januari 1923:

Morgen is de Labour Party van plan een groot aantal demonstraties te houden, ten einde nadruk te leggen op de beteekenis van het werkloosheidsvraagstuk. Dat de gebeurtenissen te Parijs de kwestie zullen beïnvloeden is zoo duidelijk, dat het de moeite waard is wat nader op de situatie in te gaan. De kracht der arbeidersbeweging wordt door twee belangrijke punten beïnvloed: het dalend ledental der vakverenigingen en het daaruit voortvloeiend krachtgebrek en den omvang der werkloosheid, aangezien deze den druk op hun fondsen vergroot, op het oogenblik, dat aanvulling moeilijker dan ooit is. Wij bezitten nog niet de cijfers voor het lidmaatschap van vakverenigingen in 1922, maar de onlangs gepubliceerde cijfers over 1921 toonen aan hoe zwaar de vakverenigingen getroffen zijn. Onderstaande tabel geeft een overzicht van de beweging, sinds den wapenstilstand in vergelijking met den toestand van vóór den oorlog.

Totaal aantal leden van Vakverenigingen in duizenden.

Bedrijfstakken	1913	1918	1919	1920	1921
1. Landbouw	22	125	193	211	149
2. Mijb. en steengr	920	998	1093	1155	942
3. Metaal-, machine- en scheepsbouwind. ..	547	962	1091	1148	1014
4. Katoen	372	403	443	457	434
5. And. textielindustr. ..	86	214	264	252	200
6. Bleeken en verven ..	66	92	106	113	94
7. Kleeding	107	213	265	238	181
8. Hout en meubelen ..	61	86	112	122	100
9. Papier, drukken ..	85	144	193	221	195
10. Bouwv., decoratie ..	250	326	433	572	470
11. Spoorwegen	327	524	625	618	507
12. Andere transport-industriën	369	475	628	645	523
13. Handel en financiën ..	136	302	426	472	301
14. Openbare dienst ..	239	361	421	457	400
15. Onderwijs	122	172	190	208	210
16. Diversen	105	186	264	251	210
Totaal	4189	6664	8081	8493	6793

De beweging heeft dus zware verliezen geleden, sinds het inzetten van de depressie en de cijfers voor 1922 zullen ongetwijfeld een nog sterkere achteruitgang vertoonen, ofschoon niet over het hoofd mag worden gezien, dat zelfs aan het einde van 1921 het totaal aantal leden van vakverenigingen nog ruim 50 pCt. hooger was, dan aan het einde van 1913, het meest voorspoedige voor-oorlogsjaar.

Een meer in details gaand onderzoek van de verlie-

zen toont aan, waar de schoen het meest gewrongen heeft, ofschoon eraan moet worden herinnerd, dat de vervanging van mannen door vrouwen gedurende den oorlog en het opnemen dezer vrouwen in de vakverenigingen in zekeren omvang op buitengewone verliezen moet uitloopen, wanneer deze de industrie verlaten. Anderzijds moet hier echter ook weer niet te zeer de nadruk op worden gelegd, aangezien vele gedomobiliseerden weder te werk zijn gesteld en ten tijde, dat deze cijfers werden samengesteld, deze naoorlogse storingen waarschijnlijk ten volle hadden uitgewerkt.

Achteruitgang van het ledental in 1921
(in % van dat in 1920).

1. Textielindustrie.	5.1	5. Lederindustrie.	13.1
Katoen	24.5	Schoen- en laarzenid.	33.7
Wol en sajete	18.2	Daarbuiten	32.8
Linnen en jute	17.2	6. Kleedingindustrie ..	32.8
Gebreide goederen ..	14.3	7. Handel en financiën.	44.3
Andere textielind. ..	17.2	Winkelbedienden	4.9
Bleeken, verven en ap- préteeren	17.2	Bank- en verzekeringsw.	12.3
2. Bouwnijverheid.	1.5	Openbare diensten ..	12.9
Metselaars	6.7	Vermaak	19.1
Timmerlieden	15.4	Diversen	36.3
Schilders en decorat. ..	43.1	Gewone arbeiders	1.0
Opporlieden	1.5	Onderwijs	29.1
3. Transport.	18.0	8. Landbouw	18.9
Spo rwegen	26.3	Steenkolmijnbouw ..	4.5
Schepvaart	16.0	Andere mijnbouw	18.0
Diversen	20.1	Glas- en aardewerk ..	20.7
4. Houtbewerking enz.	23.0	IJzer- en staal	9.2
Meubelmakers	11.1	IJzergieterijen en scheepsbouw	20.9
Rijtuigbouwers'	11.1	Andere takken v. metaal en nijverh.	20.9
Diversen			

Naar mocht worden verwacht zijn de verliezen het grootst, waar de algemeene economische toestand het slechtst is, zoodat weerstandsvermogen ontbreekt, of daar waar in het algemeen de neiging tot aaneensluiting op zijn best zwak genoemd kan worden. In andere gevallen, zooals in den mijnbouw, zijn echter zware verliezen geleden in die industrieën, waar een sterke vakverenigingstraditie bestaat en waar de voorspoed groot is geweest, getuige de groote daling in de ijzer- en staalindustrie.

De wanverhouding tusschen de verliezen in de verschillende takken van industrie verklaart, waarom de houding der vakverenigingen op het gebied der industriegewijze werkloosheidsverzekering, waarover hieronder meer, zoo zeer uiteenloopt. Deze wijze van verzekering tegen werkloosheid werd gelijk bekend aanbevolen door het Geddes-Bezuinigingsrapport, in hoofdzaak om deze reden dat het voor den belastingbetaler verlichting van lasten beteekende.

De omvang der werkloosheid in het laatste jaar blijkt uit den volgenden staat, aangevende het percentage werkloosheid onder de leden van vakverenigingen, die aan het Ministerie van Arbeid rapporteerden, een indexcijfer, waaraan vele economen de voorkeur geven boven de opgaven krachtens het stelsel van gedwongen verzekering.

Percentage werkloze leden van vakverenigingen, welke aan het Ministerie van Arbeid rapporteerden.

	Jan.	Febr.	Mrt.	April	Mei	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.
1. Bouwnijverheid	6,6	6,7	7,1	7,2	6,7	7,6	6,9	6,9	6,9	7,3	7,5
2. Steenkolenmijnbouw	14,8	13,7	13,1	12,5	13,2	13,2	13,2	9,9	9,4	9,4	8,8
3. Machinenijverheid en Scheepsbouw ..	28,2	28,3	29,5	32,3	31,7	30,3	28,0	27,5	27,8	27,6	27,3
4. Diverse metaalindustr.	16,1	14,7	15,1	14,8	13,9	12,1	12,2	12,1	12,5	12,0	11,4
5. Katoen	10,6	10,9	8,2	6,2	3,8	3,7	3,1	4,3	4,6	5,8	6,1
6. Wol en sajete	3,3	2,7	2,6	2,2	1,5	1,3	1,3	1,1	1,0	1,1	1,0
7. Andere textielindustr.	5,0	5,0	5,0	4,6	4,5	3,6	3,8	4,2	4,1	4,0	4,0
8. Drukkerijen en papierind.	8,0	8,0	7,2	7,2	6,8	6,4	6,8	6,5	6,3	5,8	5,3
9. Meubelmakerij	7,2	7,6	6,8	6,8	5,0	5,9	6,6	5,1	5,0	5,9	5,8
10. Houtbewerking	10,5	10,3	10,2	10,0	9,9	7,0	7,1	8,0	8,2	7,9	7,1
11. Schoenenindustr.	5,5	5,3	4,7	5,1	4,5	3,9	3,6	4,1	4,9	3,9	4,2
12. Andere kleedingindustr.	5,8	4,4	2,9	3,1	2,2	2,1	4,2	2,9	2,6	2,6	2,9
13. Totaal (incl. enkele boven niet afz. opgeg. takken)	16,8	16,3	16,3	17,0	16,4	15,7	14,6	14,4	14,6	14,1	14,2

De cijfers, die ik van bovenstaande tabel heb uitgesloten, hebben betrekking op bepaalde, kleinere takken van bedrijf, waarvoor meestal het werkloosheidspercentage hooger en in sommige gevallen zeer veel hooger is, dan voor bovengenoemde industrieën in het algemeen. Zoo begon het jaar in de sigaren-industrie met het cijfer 27,9 en eindigde met 30,6; in de aardewerk-industrie ving het jaar aan met 29,5 en eindigde het met 17,7, zoodat de positie daar thans beter is dan in de machine-nijverheid en den scheepsbouw.

Deze tabel toont voldoende duidelijk de verschillen in den omvang, waarin de kosten bij algemeene aanvaarding der industrie-gewijze werkloosheidsverzekering voor de verschillende bedrijfstakken zouden uitelooopen.

De Minister heeft 28 November jl. een brief met betrekking tot dit onderwerp gezonden aan de werkgeversverenigingen en aan den Algemeenen Raad van het Vakvereenigings-Congres en daarbij een memorandum in zake mogelijke plannen ingesloten.

Toen een vorige enquête werd ingesteld door het Ministerie was het aantal ontvangen antwoorden naar medegedeeld werd „eenvoudig teleurstellend”. De Labour Party heeft nu zelf een belangwekkend stuk uitgegeven in zake industrie-gewijze werkloosheidsverzekering, waarin gelijk in het officieele memorandum geschiedde, de kwesties, waar het hierbij om draait, worden geanalyseerd.

Het plan heeft zekere attractie voor die ondernemers en vakvereenigingen, wier werkloosheidsrisico beneden het gemiddelde is, mits het hun mogelijk zou zijn de zaak op te zetten geheel buiten een algemeene regeling om. Een onderzoek naar de meening der Trade Unions toont aan, dat een aantal, ongeveer 1.250.000 leden omvattend, gunstig voor het plan gestemd is, ofschoon vereenigingen met een totaal van 2.700.000 leden er tegen zijn en vakvereenigingen met ongeveer 1.000.000 leden nog geen beslissing genomen hebben. Het officieele memorandum wijst erop, dat er twee hoofdzaken zijn, waarmede rekening moet worden gehouden, nl. het zoo nauw mogelijk verbinden van de verantwoordelijkheid van betaling en die voor het vinden van werk, „zoodat de krachtigst mogelijke prikkel voor de vermindering van werkloosheid gegeven wordt” en het zoo volledig mogelijk in staat stellen tot het invoeren van regelingen voor bedrijfstakken, waar het werkloosheidsrisico beneden of op het gemiddelde is, zoodat de voordeelen voor arbeiders in deze bedrijfstakken stijgen.

Het memorandum geeft drie mogelijke oplossingen aan:

1o. werkloosheidsverzekering niet industrie-gewijs, doch door individueele werkgevers, samenwerkend met de arbeiders in hun bedrijf;

2o. in het algemeen voortzetting van de bestaande staatsregeling, waarbij de mogelijkheid wordt opgesteld, dat bepaalde industrieën eigen risico dragen, waaraan echter gepaard zou gaan de plicht iets bij te dragen in de kosten der algemeene regeling, doch die het voordeelig saldo aan de bedrijfstakken ten goede zou doen komen;

3o. als grondslag nemen industrie-gewijze verzekering, waarbij die door den Staat slechts een aanvullende rol zou spelen, doch met behoud van de bijdrage van den Staat, die zou wisselen tusschen de industrieën met hoog en die met laag werkloosheidsrisico en te zelfder tijd met behoud van het beginsel, dat krachtige industrieën de zwakke te hulp komen.

Het rapport van de Arbeiderspartij legt den nadruk op het feit, dat er in het vakvereenigingswezen zeer veel verkeerd begrip bestaat omtrent de beteekenis van industrie-gewijze verzekering. Men verwacht hierbij dikwijls verzekering met administratie. Het rapport hecht minder belang juist aan datgene, waarop het officieele rapport eer den nadruk legt, nl. den invloed van verschillende schema's op den werkgever, ten einde

hem aan te sporen betere methoden voor werkverschaffing aan te nemen, en zoo de kosten te verminderen. Het rapport zegt dat dit waarschijnlijk niet zal gebeuren, tenzij de arbeiders niet in de kosten behoeven bij te dragen en het is wel duidelijk, dat dit een van de kanten is, waarom zekere vakvereenigingen deze gedachte ondersteunen; zij denken, dat het mogelijk zal zijn den geheelen last te laten dragen door de werkgevers of door de werkgevers en den Staat gezamenlijk. De door de arbeiderspartij voorgestelde politiek is een combinatie van een regeling door den Staat en een bedrijfsgewijze regeling.

Sedert de groote industrieën zelf de zorg voor hun werklooze arbeiders op zich wenschen te nemen, zal de positie uit actuariel oogpunt zeer ongezond zijn, tenzij de Staat zijn bijdrage verhoogt. De extra kosten voor den Staat zouden dan worden goedge maakt door de kleiner bijdragen, welke aan genoemde industrieën zouden zijn te betalen.

In het algemeen vraagt het rapport een vermindering van bijdrage door de arbeiders en het schijnt in de veronderstelling te verkeeren, dat de arbeiders in die industrieën, welke zelf de werkloozenzorg hebben ter hand genomen niet aan het werkloosheidsfonds behoeven bij te dragen, want „de uitgaven zouden een deel van de productiekosten uit gaan maken”. Het zelf ter hand nemen der werkloosheidszorg zou slechts dan mogen worden toegestaan, wanneer de te geven ondersteuning minstens zoo groot is als die onder de huidige staatsregeling en verder zou de industrie goedgekeurde maatregelen behooren te nemen, om de werkloosheid te verminderen, voldoende in staat moeten zijn om aan te geven, welke werklieden onder haar regeling zouden vallen, en bovendien moeten kunnen garandeeren, dat de positie van alle arbeiders gewaarborgd is.

Het blijkt dus wel, dat uitgezonderd de kwestie der door de arbeiders te storten bijdrage, een goede basis voor overeenkomst tusschen de beide rapporten bestaat. Het zou daarom niet moeilijk zijn om tot een regeling te komen voor die industrieën, waar de werkloosheid gewoonlijk niet zeer groot is. Maar er is slechts weinig hoop, dat het principe algemeen zou kunnen worden aanvaard, noch zou een dergelijke stap raadzaam zijn, omdat het zeer de vraag schijnt of alle industrieën zoo gemakkelijk in afgesloten vakjes kunnen worden ingedeeld, als sommigen denken.

AANTEKENING.

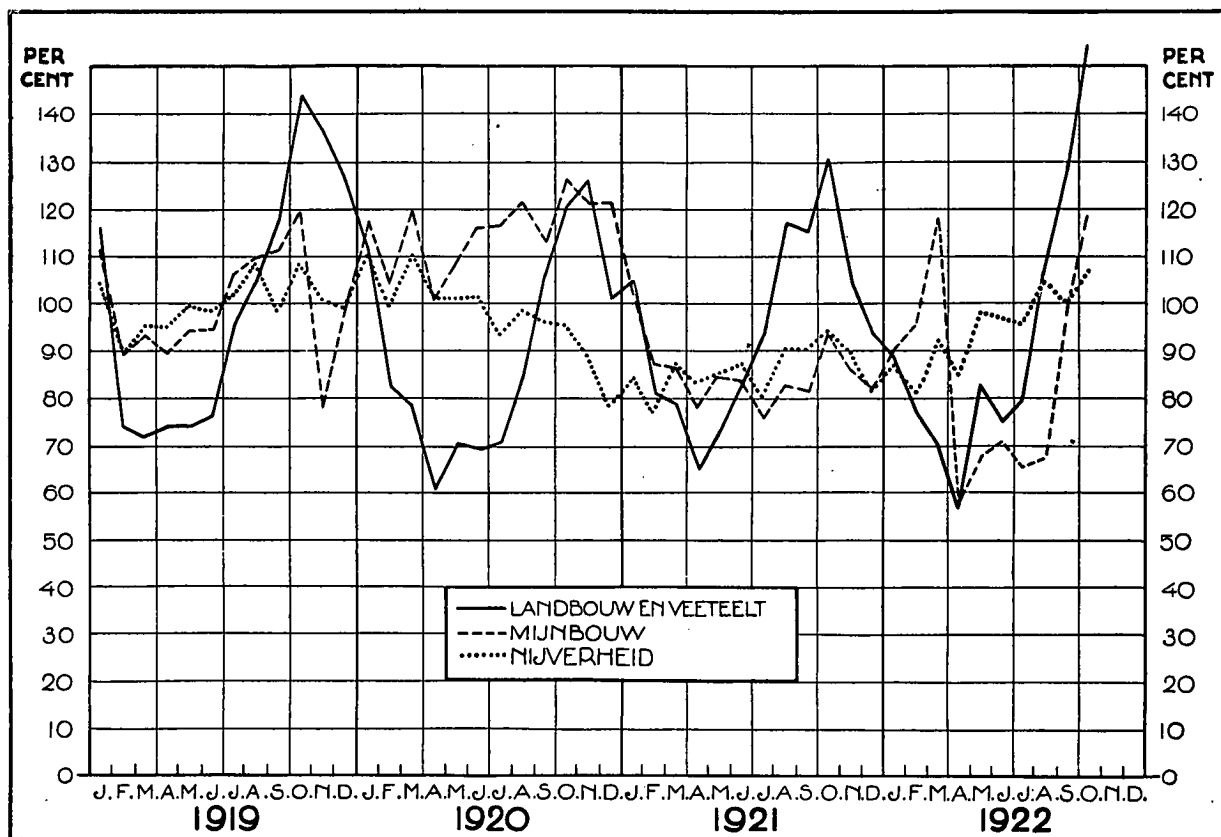
Indexcijfers voor de bedrijvigheid in landbouw en veeteelt, mijnbouw en industrie der Vereenigde Staten.¹⁾

De indexcijfers vertoonden een voortgezette rijzing in September en October, vooral ten aanzien van landbouw, veeteelt en mijnbouw. De tarweaanvoeren bleven met 59.769.000 bushels in September achter bij September 1921, toen zij 64.670.000 bushels bedroegen, doch die van rogge wijzen een cijfer aan van 11.979.000 bushels tegen 5.488.000 in Sept. 1921. De productie van tarwebloem beliep 13.785.000 barrels in September en 13.581.000 in October, tegen resp. 13.349.000 en 13.917.000 barrels in de overeenkomstige maanden van het vorig jaar.

De consumptie van ruwe katoen bedroeg September en October 1922 resp. 495.000 en 534.000 balen, een cijfer sinds Juni 1921 niet meer bereikt, tegen resp. 485.000 en 494.000 in September en October 1921. Die van ruwe zijde bedroeg in 1922 in dezelfde maanden 34.212 en 37.621 balen tegen 31.229 in September 1921. De katoenvoorraad vertoonde gedurende September de regelmatige seizoenvergroting, die van ruwe zijde bereikte in October het buitengewoon hooge cijfer van 40.743 balen (Oct. 1921: 19.304).

De productie van bitumineuze steenkool steeg van 22.328.000 short tons in Augustus, tot 40.964.000 tons

¹⁾ Zie pag. 965 van den vorigen jaargang.

in September en 45.154.000 tons in October, (September en October 1921 resp. 35.105.000 en 43.741.000 tons), terwijl het eindigen der staking zich weerspiegelt in de stijging der productiecijfers van anthraciet van 161.000 tons in Augustus tot 4.979.000 tons in September en 8.530.000 in October. De cijfers voor cokes zijn resp. 2.850.000 en 3.684.000 tons tegen 1.712.000 en 2.150.000 tons in September en October 1921.

De productie van ruw ijzer bedroeg in de maanden September—November 1922 resp. 2.034.000, 2.638.000 en 2.850.000 long tons, tegen 1.247.000 tons in October 1921 en 1.415.000 tons in November van dat jaar. Voor stalen ingots zijn deze cijfers in 1922 resp. 2.374.000, 2.872.000 en 2.889.000 tons en in 1921 resp. 1.617.000 en 1.660.000 tons.

De koperproductie daalde in September iets tegenover Augustus, toen zij het hoogste cijfer sinds December 1920 bereikte, doch steeg opnieuw in October. De

zinkproductie steeg in beide maanden en bereikte in October het hoogste niveau sinds Juli 1920, terwijl de voorraden dalen.

De productie van ruwe petroleum bedroeg in de maanden Augustus—October 1922 resp. 46.521.000, 45.246.000 en 47.255.000 barrels tegen resp. 36.508.000 en 35.539.000 in September en October 1921.

Het aantal verleende bouwvergunningen in 168 steden daalde van 58.604 in Augustus tot 57.893 in September, doch steeg in October tot 62.128, tegen 53.233 en 54.348 in September en October 1921. De waardecijfers dezer vergunningen zijn over eerstgenoemde drie maanden resp. \$ 221.606.000, 204.227.000 en 212.551.000, over laatstgenoemde twee \$ 154.880.000 en 177.375.000.

Het aantal geladen spoorwagens was in September iets hooger dan in Augustus en steeg verder in October.

Aanvoeren van agrarische producten.

(Maandelijksch gemiddelde van 1919 = 100.)

Datum.	Algemeen totaal. ¹⁾	Totaal vee.	Totaal graan.	Katoen.	Fruit.	Tabak.
1921						
October	130.9	107.0	121.3	195.3	69.9	107.6
November	104.6	99.2	65.3	163.2	34.7	188.4
December	92.4	82.0	79.0	133.4	83.6	69.5
1922						
Januari	88.9	91.8	83.8	76.8	96.1	113.2
Februari	77.7	76.5	92.3	43.3	55.5	101.2
Maart	70.7	79.2	73.0	42.8	130.4	27.5
April	57.4	71.8	49.6	37.0	103.0	5.5
Mei	82.6	90.2	92.5	50.1	105.7	3.9
Juni	75.1	88.7	77.1	43.0	93.8	1.5
Juli	79.8	81.2	106.4	33.4	59.3	12.3
Augustus	106.7	96.5	153.8	48.3	43.1	55.2
September	128.8	106.6	150.6	139.5	38.0	83.9
October	154.2	132.0	135.7	227.8	40.6	144.7

¹⁾ Combinatie van 14 onafhankelijke reeksen.

Minerale productie.

(Maandelijksch gemiddelde van 1919 = 100.)

Datum.	Algemeen totaal. ¹⁾	Bitumene steenkool.	Anthraciet.	Petroleum.	Ijzer.	Koper.	Zink.	Lood.
1921								
October	93.9	114.6	103.1	113.2	48.9	22.9	37.0	83.0
November	86.0	94.2	93.3	120.0	55.5	20.8	53.8	103.3
December	82.0	81.1	81.4	133.3	64.7	17.3	56.0	103.2
1922								
Januari	90.0	98.5	85.1	137.1	64.3	24.1	60.3	101.0
Februari	95.1	107.3	92.0	130.8	63.9	34.8	57.3	93.4
Maart	117.1	131.5	119.1	149.1	79.9	57.6	67.5	118.6
April	58.6	41.3	0.3	141.9	81.3	71.3	65.6	103.5
Mei	67.9	53.1	0.6	147.7	90.5	82.6	69.8	89.0
Juni	70.6	58.4	1.1	143.8	92.6	92.7	72.6	90.4
Juli	65.4	44.5	1.6	148.0	94.2	85.0	81.2	84.4
Augustus	67.5	58.3	2.2	147.1	71.1	94.2	79.9	97.5
September	99.9	107.3	67.7	143.8	79.8	89.8	84.3	95.3
October	118.5	118.3	116.1	150.1	103.5	96.2	101.6	112.9

¹⁾ Combinatie van 7 onafhankelijke reeksen.

Industriele productie.
(Maandelijksch gemiddelde van 1919 = 100.)

Datum.	Algemeen totaal. ¹⁾	Staal.	Hout.	Papier.	Petroleum.	Textiel-goederen.	Leder.	Levens-middelen.	Tabak.
1921									
October ..	94.6	64.3	103.1	90.8	119.7	104.8	86.2	99.8	115.8
November ..	89.5	66.0	100.7	95.8	117.1	100.4	90.9	89.4	102.9
December ..	81.3	56.8	92.2	94.7	119.6	99.7	93.0	85.2	76.8
1922									
Januari ..	87.0	63.4	100.7	95.0	119.0	112.2	88.2	91.3	90.6
Februari ..	81.4	69.3	95.4	90.0	119.0	96.8	78.1	88.5	83.8
Maart ..	90.9	94.3	102.5	108.4	123.9	107.6	78.5	96.5	98.4
April ..	84.7	97.0	98.1	164.3	124.4	91.3	70.7	84.9	89.6
Mei	98.1	107.8	121.1	112.3	132.2	108.9	70.4	96.8	108.1
Juni	99.1	104.8	104.4	110.6	—	107.4	72.4	98.9	119.8
Juli	95.3	98.9	104.3	99.9	146.2	95.0	72.1	97.5	114.8
Augustus ..	104.6	88.1	119.3	110.7	141.2	115.7	69.7	104.5	134.1
September ..	100.3	94.4	101.5	107.8	139.1	110.7	79.5	97.8	121.6
October ..	107.0 ²⁾	114.2	115.3	112.9	—	120.0	82.7	106.7	115.0

¹⁾ Combinatie van 34 onafhankelijke reeksen.

²⁾ Gedeeltelijk geraamd.

BOEKAANKONDIGING.

H. M. Hirschfeld. *Het ontstaan van het moderne bankwezen in Nederland.*
— Diss. Rotterdam, 1922. 164 bldz.

Onder dezen titel verscheen het proefschrift van den heer H. M. Hirschfeld ter verkrijging van den doctorsgraad in de handelswetenschappen aan de Nederlandsche Handelshoogeschool te Rotterdam.

Zooals de omschrijving van het onderwerp deed verwachten beoogde de schrijver geenszins wetenschappelijke beschouwingen te leveren over verschillende stelsels van bankwezen. In de plaats daarvan treedt de beschrijving hoe in de jaren 1863 en volgende het bankwezen in Nederland zijn arbeidsveld heeft uitgebreid en hoe dit voor een deel uit handen der particuliere bankiers in die van naamlooze vennootschappen overging. Zodoende werd de weg bereid voor die instellingen, waaraan later terecht den naam van groot-banken gegeven kon worden.

Het komt mij voor, dat de schrijver bij de vervulling zijner taak volkomen geslaagd is. Hij heeft zich groote moeite getroost bij het raadplegen van bronnen uit een vroeger tijdperk, die voor het groote publiek niet of moeilijk bereikbaar zijn. Aan de ouderen onder ons heeft hij de welkome gelegenheid geboden in hunne herinnering terug te roepen de tijden, waarin verschil van mening ten opzichte van bankstelsels — ik denk hierbij ook aan het crédit mobilier — zeer groot was en slechts geëvenaard werd door kritiek op het bankbestuur der nieuwe instellingen. Maar ook voor hen, die deze tijden niet hebben doorleefd, zijn ook uit de geschiedenis nuttige lessen te putten.

De jaren 1863 en volgende schijnen mij juist gekozen als aangevende het tijdstip, waarop nieuwe denkbeelden ten opzichte van ons bankwezen zich baan breken.

Merkwaardiger wijze was onze handel op dat tijdstip allerminst in bloeienden toestand. De Amerikaanse burgeroorlog had meerdere takken van onze handel lam geslagen. Maar algemeen was het gevoelen, dat onze handel behoefte had aan uitbreiding van het financieel internationaal verkeer, ook dat met onze koloniën. De oprichting van vele ondernemingen ook buiten het eigenlijke bankbedrijf getuigde van ondernemingsmoed. De wet die de totstandkoming van betere verbinding van onze twee groote koopsteden met de zee waarborgde en die terecht door den schrijver in zijn overzicht van de voornaamste feiten betrekking hebbende op onze economische ontwikkeling, wordt aangehaald, is te beschouwen als uiting van den geest van dien tijd.

De schrijver schetst ons ook hoe niet alle verwachtingen op het gebied van het bankwezen vervuld wer-

den. De geschiedenis van vele instellingen is eene lijdensgeschiedenis geweest. De hoofdoorzaak daarvan zal zeker wel gezocht moeten worden in de omstandigheid, dat de personen, geschoold in het nieuwe bedrijf, nog ontbraken. Indien wij echter thans met onpartijdigheid de balans opmaken en nagaan wat geworden is uit hetgeen in 1863 en volgende jaren geboren werd, dan overtreft toch zeker het licht de schaduwzijde.

A. PLATE.

STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN.

N.B. *** beteekent: Cijfers nog niet ontvangen.

GELDKOERSEN.

BANKDISCONTO'S.

Ned.	{ Disc. Wissels. 4	18 Juli '22	Zweeds. R.ksbk 5	10 Mrt. '22
Bk.	{ Bel. Binn. Eff. 4	18 Juli '22	Bk. v. Noorw. 5	17 Aug. '22
	{ Vrsch. in R.C. 5	18 Juli '22	Zwits. Nat. Bk. 3½	2 Mrt. '22
Bk. van Engeland 3	13 Juli '22	Belg. Nat. Bk. 5-5½	19 Mei '21	
Duitsche Rijksbk. .	10 14 Nov. '22	Bank v. Spanje 5½	18 Mei '22	
Bk. van Frankrijk 5	11 Mrt. '22	Bank v. Italië 6	20 Mei '20	
Oostenr. Hong. Bk. 8	2 Sept. '22	F. Res. Bk. N.Y. 4	21 Juni '22	
Nat. Bk. v. Denem. 5	25 Apr. '21	Javaasche Bank 3½	1 Aug. '09	

OPEN MARKT.

Data	Amsterdam		Londen	Berlijn	Parijs	N. York
	Part. disconto	Prolongatie	Part. disconto	Part. disconto	Part. disc.	Call-money
6 Jan. '23	3¾-7/8	3	2½/8	4-5/8	—	5-5¼ ¹⁾
1-6 J. '23	3¾-7/8	3-¾	2½/8-5/8	4-5/8	—	3½-5½
25-30 D. '22	5½-4	3¾-4¼	2½-5/8	4-5/8	—	5½-6½
18-23 D. '22	3¾-4	3¾-4	2½/8	4-5/8	—	4-5½
2-7 J. '22	4¼-5/8	3-4	3½-5/8	4-5/8	—	3-5
3-8 J. '21	3¾-4	3½-5	6½/8	4-5/8	—	6-7
20-24 Juli '14	3½/8-5/8	2¼-¾	2¼-¾	2½/8-¾	2½	5½-7½

¹⁾ Noteering van 29 December.

WISSELKOERSEN.

WISSELMARKT.

Londen was aanvankelijk opnieuw vaster en bereikte een hoogtepunt van 11,79. Parijs en België stegen tot 18,75 en 17,40, terwijl dollars weder voor 2,54 werden afgedaan. Daarna kwam de ontgoocheling over de onderhandelingen in Parijs en zakten alle koersen snel in elkaar. Londen sloot op 11,73, Parijs 17,70, België 16,30 en dollars 2,52½. Markens daalden van 3,50 op 2,95 en waren heden opnieuw beduidend flauwer, ca. 2,60. Skandinavië was zeer flauw voor Stockholm en Kopenhagen; daarentegen bleef Christiania vrijwel stationnair. Ook Zwitserland onderging niet veel verandering. Buenos Aires was gezocht. Batavia onveranderd.

KOERSEN IN NEDERLAND.

Data	Londen ^{*)}	Parijs ^{*)}	Berlijn ^{*)}	Weenen ^{*)}	Brussel ^{**)}	New York ^{**)}
1 Jan. 1923 ..	—	—	—	—	—	—
2 " 1923 ..	11.76	18.75	0.0349	0.00375	17.19	2.53 7/8
3 " 1923 ..	11.78½	18.32½	0.0375	0.00375	16.92½	2.53½
4 " 1923 ..	11.71½	17.92½	0.031	0.00375	16.56½	2.52
5 " 1923 ..	11.72½	17.52½	0.0295	0.00375	16.25	2.52 1/8
6 " 1923 ..	11.73½	17.72½	0.02975	0.00375	—	—
Laagste d. w. ¹⁾	11.68½	17.35	0.0280	0.0035	16.12½	2.51½
Hoogste " " ¹⁾	11.78½	18.82½	0.03575	0.0038	17.35	2.54
29 Dec. 1922 ..	11.69½	18.30	0.0338	0.00375	16.85	2.52 7/8
22 " 1922 ..	11.66	18.70	0.0365	0.00375	17.11	2.51 1/8
Muntpariteit ..	12.10	48.—	59.26	50.41	48.—	2.48

^{*)} Noteering te Amsterdam. ^{**)} Noteering te Rotterdam.

¹⁾ Particuliere opgave.

Data	Stock-holm ^{*)}	Kopen-hagen ^{*)}	Chris-tiania ^{*)}	Zwitser-land ^{*)}	Spanje ¹⁾	Batavia ¹⁾ telegrafisch
1 Jan. 1923	—	—	—	—	—	—
2 " 1923	68.50	52.10	47.70	48.—	39.80	97½-98
3 " 1923	68.60	52.10	48.05	47.97½	39.85	97½-98
4 " 1923	68.10	51.70	47.95	47.77½	39.65	97½-98
5 " 1923	67.75	51.60	47.70	47.80	39.80	97½-98½
6 " 1923	67.90	51.70	47.90	47.85	39.55	97½
L'ste d w. ¹⁾	67.40	51.40	47.45	47.60	39.50	97½
H'ste " " ¹⁾	68.70	52.30	48.25	48.10	39.95	98 1/8
29 Dec. 1922	67.95	51.80	47.75	47.72½	39.60 ^{a)}	97½-98½ ^{a)}
22 " 1922	67.75	51.95	47.80	47.55	39.50	97½
Muntpariteit	66.67	66.67	66.67	48.—	48.—	100

^{*)} Noteering te Amsterdam. ¹⁾ Particuliere opgave.

^{a)} Noteering van 30 December 1922.

KOERSEN TE NEW YORK.

Data	Cable Lond. (in \$ per £)	Zicht Parijs (in cls. p. frs.)	Zicht Berlijn (in ct. p. Mk)	Zicht Amsterd. (in cls. p. gld.)
6 Januari 1923	4.64.75	6.92	0.01 ¹⁰ / ₁₀₀	39.60
Laagste d. week	4.64.50	6.92	0.01 ¹⁰ / ₁₀₀	39.48
Hoogste " "	4.65.25	7.44	0.01 ⁴⁰ / ₁₀₀	39.65
30 Decemb. 1922	4.64.—	7.34	0.01 ³⁰ / ₁₀₀	39.61
23 " 1922	4.65	7.42	0.01 ⁴⁷ / ₁₀₀	39.88
Muntpariteit ..	4.86.67	19.30	23.81 ¹ / ₂	40 ¹ / ₁₆

KOERSEN VAN DE VOLGENDE PLAATSEN OP LONDEN

Plaatsen en Landen	Noteerings-eenheden	23 Dec. 1922	30 Dec. 1922	1/6 Januari '23 Laagste	Hoogste 6 Jan. 1923
Alexandrië ..	Piast. p. £	97 ¹ / ₁₆	97 ¹ / ₁₆	97 ¹ / ₁₆	97 ¹ / ₁₆
*B. Aires ¹ ..	d. p. \$	44 ³ / ₈	44 ³ / ₈	43 ⁷ / ₈	44 ⁹ / ₁₆
Calcutta	Sh. p. rup.	1/4 ¹ / ₃₂	1/4 ³ / ₃₂	1/4 ¹ / ₁₆	1/4 ⁷ / ₃₂
Hongkong ..	id. p. \$	2/3	2/2 ³¹ / ₃₂	2/2 ⁹ / ₃₂	2/4 ¹ / ₁₆
Lissabon	d. per Mil.	2 ¹ / ₂	2 ⁹ / ₈	2 ¹ / ₂	2 ¹ / ₂
Madrid	Peset. p. £	29.46	29.50	29.48	29.65
*Montevideo ¹	d. per \$	44 ¹ / ₈	44 ¹ / ₈	43 ⁷ / ₈	44 ¹ / ₈
Montreal	\$ per £	4.68 ⁵ / ₁₆	4.69 ¹ / ₂	4.66 ¹ / ₂	4.70 ¹ / ₂
*R.d.Janeiro ..	d. per Mil.	6 ¹ / ₁₆	6 ¹ / ₁₆	5 ³ / ₈	6 ⁵ / ₁₆
Rome ..	Lires p. £	90 ³ / ₈	91 ¹ / ₂	89 ¹ / ₂	92 ¹ / ₂
Shanghai	Sh. p. tael	3/1 ¹ / ₄	3 ¹ / ₈	3/0	3/1 ¹ / ₈
Singapore ..	id. p. \$	2/4 ⁵ / ₃₂	2/4 ⁵ / ₃₂	2/4 ¹ / ₁₆	2/4 ⁵ / ₃₂
*Valparaiso ..	peso p. £	35.80	35.20	35.00	35.00
Yokohama ..	Sh. p. yen.	2/1 ¹ / ₂	2/1 ¹¹ / ₃₂	2/1 ¹ / ₁₆	2/1 ¹ / ₈

* Koersen der voorafgaande dagen. ¹) Telegrafisch transfert.

NOTEERING VAN ZILVER.

Noteering te Londen N.York		Noteering te Londen N.York	
6 Jan. 1923..	31 ¹⁵ / ₁₆ 65 ⁵ / ₈	7 Jan. 1922	34 ³ / ₄ 64 ⁷ / ₈
30 Dec. 1922..	31 ⁹ / ₁₆ 64 ¹ / ₂	8 Jan. 1921	40 ⁷ / ₈ 65 ⁵ / ₈
22 " 1922 ..	30 ³ / ₈ 62 ⁷ / ₈	20 Juli 1914	24 ¹⁵ / ₁₆ 54 ¹ / ₈

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 9 Januari 1923.

Activa.		
Binnenl. Wis- sels, Prom., enz. in disc.	H.-bk. f 128.568.814,01 B.-bk. „ 37.413.966,50 Ag.sch. „ 66.114.139,30	f 232.096.919,81
Papier o. h. Buitenl. in disconto	Idem eigen portef.	f 79.150.620,—
Af: Verkocht maar voor de bk. nog niet afgel. „		„ 79.150.620,—
Beleeningen	H.-bk. f 22.589.409 48 incl. vrsch. B.-bk. „ 7.852 359,02 in rek.-crt. Ag.sch. „ 88 165.489,26 op onderp. „	f 118.607.257,76
Op Effecten	„	f 111.085 868,04
Op Goederen en Spec.	„	7.521.389,72
		„ 118.607.257,76
Voorschotten a. h. Rijk	„	13.130.561,61
Munt en Muntmateriaal		
Munt, Goud	f 56.239.410,—	
Muntmat., Goud	„ 525.550.137,91	
	f 581.789.547,91	
Munt, Zilver, enz.	„ 8.185.921,46	
Muntmat., Zilver	„	
Effecten	„	589.975.469,37
Bel. v. h. Res.fonds.	f 5.625.434,43	
id. van 1/8 v. h. kapit.	„ 3.949.449,37	9.574.883,80
Geb. en Meub. der Bank	„	4.522.000,—
Diverse rekeningen	„	20.039.604,24
		f 1.067.097.316,59

Passiva.

Kapitaal	f 20.000.000,—
Reservefonds	„ 5.660.599,75
Bijzondere reserve	„ 1.675.581,33
Bankbiljetten in omloop	„ 994.603 035,—
Bankassignatiën in omloop	„ 1.053.686,36
Rek.-Cour. Het Rijk	f —
saldo's: } Anderen „	30.398.017,52
	„ 30.398.017,52
Diverse rekeningen	„ 13.706.396,63
	f 1.067.097.316,59
Beschikbaar metaalsaldo	f 384.764.521,60
Op de basis van 2/8 metaaldekking	„ 179.553.573,83
Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de Bank gerechtigd is.	„ 1.923.812.605,—

NED. BANK 8 Januari 1923 (vervolg).

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Goud	Zilver	Bank- biljetten	Andere opeschbare schulden
8 Jan. 1923..	581.790	8.186	994.603	31.452
2 " 1923.....	581.790	8.731	1.012.087	37.445
27 Dec. 1922.....	581.790	8.990	974.101	49.827
18 " 1922.....	581.790	9.074	968.081	32.284
11 " 1922.....	581.789	8.851	974.803	30.476
9 Jan. 1922.....	605.969	7.536	1.038.382	37.673
10 Jan. 1921.....	636.141	21.653	1.083.150	84.011
25 Juli 1914.....	162.114	8.228	310.437	6.198

Data	Totaal bedrag disconto's	Hiervan Schatkist- promessen rechtstreeks	Beleeningen	Beschik- baar Metaal- saldo	Dek- kings- per- centage
8 Jan. 1923	232.097	67.000	118.607	384.765	57
2 " 1922	244.409	81.000	133.983	379.918	56
27 Dec. 1922	217.192	62.000	126.777	385.298	58
18 " 1922	196.781	36.000	121.257	390.095	59
11 " 1922	204.439	40.000	116.443	388.889	59
9 Jan. 1922	310.158	114.000	124.041	397.554	57
10 Jan. 1921	200.834	55.000	259.800	423.566	56
25 Juli 1914	67.947	14.300	61.686	43.521 ¹)	54

¹) Op de basis van 2/8 metaaldekking.

Uit de bekendmaking van den Minister van Financiën blijkt, dat uitstonden op:

	2 Jan. 1923	8 Jan. 1923
Aan schatkistpromessen..	f 503.800.000,—	f 508.140.000,—
waarv. direct bij Ned. Bk.	„ 81.000.000,—	„ 67.000.000,—
Aan schatkistbiljetten ..	„ 212.140.000,—	„ 209.108.000,—
Aan zilverbons	„ 31.833.385,—	„ 31.737.886,50
Onder de vlottende schuld is begrepen:		
Voorsch. aan de Koloniën	„ 337.487.000,—	„ 340.073.000,—
Voorschot aan Gemeenten	„ 31 October	„ 30 November
voor door Rijk voor hen te heffen Ink. belasting)	„ 93.799.513,—	„ 92.127.290,—
Tegood v.d. Postch. & G.dst	2 Jan. „ 85.792.075,—	8 Jan. „ 88.978.207,21 ¹

JAVASCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens. De samengetrokken cijfers der laatste weken zijn telegrafisch ontvangen.

Data	Goud	Zilver	Bank- biljetten	Andere opeschb. schulden	Beschikb. metaal- saldo
30 Dec. 1922	210.000		262.000	104.000	136.800
23 " 1922	208.500		262.000	108.000	134.500
16 " 1922	210.000		264.500	110.500	135.000
2 Dec. 1922	153.262	56.270	263.728	143.352	128.883
25 Nov. 1922	153.778	55.953	263.215	125.535	132.720
18 " 1922	154.791	55.964	266.397	119.470	134.279
31 Dec. 1921	146.089	29.545	281.547	119.208	96.070
1 Jan. 1921	219.290	9.540	369.169	116.537	131.847
25 Juli 1914	22.057	31.907	110.172	12.634	4.842 ²

Data	Dis- conto's	Wissels, buiten N.-Ind. betaalbaar	Beleeningen	Voor- schotten aan het Gov.nem.	Diverse reke- ningen ¹)	Dek- kings- per- centage
30 Dec. 1922		170.000		11.400 ³	***	57
23 " 1922		175.500		22.000 ³	***	56
16 " 1922		177.000		25.500 ³	***	56
2 Dec. 1922	35.477	24.533	105.781	28.798	28.397	51
25 Nov. 1922	35.559	24.373	107.964	6.233	30.065	54
18 " 1922	35.531	22.600	110.364	—	32.168	54
31 Dec. 1921	33.711	15.448	125.322	55.583	9.293	44
1 Jan. 1921	32.054	25.907	154.141	—	58.812	47
25 Juli 1914	7.259	6.395	47.934	6.446	2.228	44

¹) Sluippost activa. ²) Basis 2/8 metaaldekking. ³) Creditsaldo.

DE SURINAAMSCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Metaal	Circulatie	Andere opeschb. schulden	Disconto's	Div. reke- ningen ¹)
2 Dec. 1922....	1.224	1.868	782	1.226	492
25 Nov. 1922....	1.227	1.666	727	1.241	502
18 " 1922....	1.226	1.720	722	1.240	485
3 Dec. 1921....	1.485	2.086	1.089	1.930	263
25 Juli 1914 ...	645	1.100	560	735	396

¹) Sluippost der activa.

BUITENLANDSCHE BANKSTATEN.

BANK VAN ENGELAND.

Voornaamste posten, onder bijvoeging der Currency Notes, in duizenden pond sterling.

Data	Metaal	Circulatie	Currency Notes.		
			Bedrag	Goudd.	Gov. Sec.
3 Jan. 1923	127.493	124.053	295.414	27.000	253.013
27 Dec. 1922	127.443	124.878	301.337	27.000	258.922
20 " 1922	127.444	124.890	298.630	27.000	255.782
13 " 1922	124.446	123.161	292.468	27.000	249.602
4 Jan. 1922	128.440	125.690	319.803	28.500	283.484
22 Juli 1914	40.164	29.317	—	—	—

Data	Gov. Sec.	Other Sec.	Public Depos.	Other Depos.	Reserve	Dek-kings-perc. 1)
3 Jan. '23	99.658	94.204	12.917	144.862	21.850	13,87
27 Dec. '22	51.968	78.158	13.324	119.903	21.015	15,77
20 " '22	51.522	68.798	17.014	106.382	21.004	17,02
13 " '22	53.927	66.123	10.113	114.773	22.735	18,20
4 Jan. '22	68.752	120.020	17.118	174.704	21.195	11,04
22 Juli '14	11.005	33.633	13.735	42.185	29.297	52 1/8

1) Verhouding tusschen Reserve en Deposits.

DUITSCHER RIJKBANK.

Voornaamste posten, onder bijvoeging der Darlehens-kassenscheine, in millioenen Mark.

Data	Metaal	Daaraan Goud	Kassen-scheine	Circulatie	Dek-kings-perc. 1)
30 Dec. '22	1.074	1.005	238.481	1.280.095	19
23 " '22	1.073	1.005	241.076	1.136.910	21
14 " '22	1.071	1.005	177.607	970.202	18
7 " '22	1.070	1.005	139.298	846.894	17
31 Dec. '21	1.007	995	6.964	113.639	7
23 Juli '14	1.691	1.357	65	1.891	93

1) Dekking der circulatie door metaal en Kassenscheine.

Data als boven.	Wissels			Rek. Crt.	Darlehens-kassenscheine	
	Totaal	Handels-wissels	Schatkist-papier		Totaal uitgegeven	In kas bij de Rijkbank.
	1.606.699	422.235	1.184.464	530.526	252.000	238.500
	1.364.719	393.148	971.571	435.122	254.700	241.100
	1.180.629	351.887	828.742	334.981	191.400	177.600
	1.007.886	281.200	726.686	257.329	153.200	139.400
	133.393	1.062	132.331	32.906	15.308	6.863
	751	751	—	944	—	—

BANK VAN FRANKRIJK.

Voornaamste posten in duizenden francs.

Data	Goud	Waarvan in het Buitenland	Zilver	Te goed in het Buitenland	Buit.gew. voorsch. ald. Staat
4 Jan. '23	5.534.980	1.864.345	289.658	600.274	23.300.000
28 Dec. '22	5.534.829	1.864.345	289.464	600.821	23.600.000
21 " '22	5.534.663	1.864.367	288.984	572.698	23.400.000
5 Jan. '22	5.524.316	1.948.367	279.897	623.595	24.150.000
23 Juli '14	4.104.390	—	639.620	—	—

Data als boven.	Wissels	Uitge-stelde Wissels	Beleen-ning	Bankbil-jetten	Rek. Crt. Parti-culieren	Rek. Crt. Staat
	3.444.235	28.515	2.095.258	37.426.594	2.473.646	64.025
	2.401.285	28.706	2.069.202	36.359.286	2.288.985	20.482
	2.115.613	28.921	2.137.669	36.049.515	2.130.148	15.216
	2.850.821	56.596	2.273.021	37.421.830	2.880.352	18.786
	1.541.980	—	769.400	5.911.910	942.570	400.590

BANQUE NATIONALE DE BELGIQUE.

Voornaamste posten in duizenden francs.

Data	Metaal incl. buitenl. saldi	Beleen. van buitenl. vorder.	Beleen. van prom. d. provinc.	Binn. wissels en beleen.	Circu-latie	Rek. Crt. partic.
4 Jan. '23	341.687	***	***	848.785	6.782.966	142.372
28 Dec. '22	341.972	84.653	480.000	764.048	6.700.886	215.370
21 " '22	341.651	84.653	480.000	715.407	6.641.656	275.682
5 Jan. '21	327.334	***	***	***	6.335.012	351.056

VEREENIGDE STATEN VAN NOORD-AMERIKA.

FEDERAL RESERVE BANKS.

Voornaamste posten in duizenden dollars.

Data	Goudvoorraad			Zilver etc.	F.R. Notes in circula-tie
	Totaal bedrag	Dekking F. R. Notes	In het buitenl.		
20 Dec. '22	3.045.910	2.172.335	—	110.799	2.456.711
13 " '22	3.061.223	2.159.562	—	123.665	2.379.185
6 " '22	3.045.792	2.131.124	—	127.189	2.361.222
14 Dec. '21	2.870.994	1.931.105	—	122.066	2.447.560

Data	Wissels	Totaal Deposito's	Gestort Kapitaal	Goud-Dek-kings-perc. 1)	Algem. Dek-kings-perc. 2)
20 Dec. '22	867.286	1.881.959	107.261	70,2	72,8
13 " '22	922.330	1.861.110	107.244	72,1	75,1
6 " '22	971.772	1.910.104	107.265	71,7	74,3
14 Dec. '21	1.351.228	1.784.750	103.167	67,8	70,7

1) Verhouding totalen goudvoorraad tegenover opelschbare schulden: F. R. Notes en netto deposito. 2) Verhouding totalen voorraad muntmateriaal en wettig betaalmiddel tegenover idem.

PARTICULIERE BANKEN AANGESLOTEN BIJ HET FED. RES. STELSEL.

Voornaamste posten in duizenden dollars.

Data	Aantal banken	Totaal uitgezette gelden en beleggingen	Reserve bij de F. R. banks	Totaal deposito's	Waarvan time deposits
13 Dec. '22	784	11.258.091	1.360.204	14.867.499	3.694.573
6 " '22	784	11.246.796	1.392.010	14.912.650	3.647.727
29 Nov. '22	784	11.218.731	1.356.129	14.953.621	3.690.977
7 Dec. '21	808	11.303.323	1.245.778	13.433.339	2.979.543

Aan het eind van ieder kwartaal wordt een overzicht gegeven van enkele niet wekelijks opgenomen bankstaten.

EFFECTENBEURZEN.

Amsterdam, 8 Januari 1923.

Het Nieuwe Jaar heeft voor het economisch herstel van Europa niet al te hoopvol ingezet. De mislukking van de conferentie van Parijs, hoewel tevoren reeds verwacht, heeft toch nog een diepen indruk gemaakt wegens de wijze, waarop zij is beëindigd. De reeds lang aan het daglicht gekomen breuk tusschen Frankrijk en Engeland is thans tusschen de betrokken partijen ook officieel erkend en al zijn de wederzijdsche vriendschapsbetuigingen er niet minder hartelijk om geworden, het valt te vreezen, dat de toekomstige politiek de weerspiegeling van de breuk zal dragen. Tot welke diplomatieke combinaties en tot welke groepeerings in financieel-economisch opzicht dit in de toekomst zal kunnen leiden, valt thans nog niet bij benadering te zeggen. Het is echter eigenaardig, dat de groote beurzen niet zoo sterk op een en ander hebben gereageerd, dat het totale aspect er door is veranderd. Het spreekt vanzelf, dat de Duitse effectenmarkten een zeer opgewekt verloop hebben gehad, evenals de Parijsche beurs, doch de verschillen waren toch niet zoo heel veel groter dan die welke vroeger onder zeer serieuze omstandigheden ook reeds konden worden geconstateerd.

De Duitse beurzen hebben zich voor het grootste gedeelte laten leiden door de fluctuaties in buitenlandsche deviezen. Meer en meer schakelt men bij onze Oosterburen de mark als betaalmiddel uit en richt men zich naar den stand der vreemde ruilmiddelen. Ook de beurs blijft hierin niet ten achter. Men heeft dan ook gedurende de achter ons liggende week weder het schouwspel gezien, van een snelle rijzing van het koerspeil der Duitse fondsen, in het leven geroepen door een evenredige inzinking van het markniveau. De Duitse beurzen zijn thans niet ver meer verwijderd van zuiver Oostenrijksche toestanden; te Weenen oefent de stand der buitenlandsche valuta's niet eens meer een zoo grooten invloed uit als de één of andere politieke maatregel van binnen- of buitenlandschen aard. Zoo komt men ook in Duitschland er toe in het koerspeil alles te doen weerspiegelen, wat slechts eenigermate mogelijk is als men rekening houdt met het feit, dat de mark iedere waarde zal verliezen. Zwartgallige beschouwingen omtrent de politiek, die Frankrijk in de naaste toekomst zal nemen, hebben het hunne tot het algemeen heerschende pessimisme bijgedragen, zoodat het index-cijfer van de Frkf. Ztg. wederom een aanmerkelijke verhooging te aanschouwen heeft gegeven, nl. van 1831 tot 1918. (Het lagere indexcijfer

is alleen hieraan toe te schrijven, dat de indexberekening van het genoemde blad iets is gewijzigd. Als uitgangspunt is niet meer begin Januari 1921, doch begin Januari 1922 genomen, ten einde aldus een zuiverder beeld te verkrijgen in verband met de talloze „bonussen”, die telkens worden verdeeld.)

Zoals reeds gezegd, was ook de beurs te Parijs vast van toon. In toonaangevende kringen verheugt men zich erop, dat Frankrijk thans min of meer de handen vrij heeft gekregen ten aanzien van de tegenover Duitsland te volgen politiek en ziet men alleen deze zijde van de kwestie, zonder er veel rekening mede te houden, welke complicaties het gevolg hiervan kunnen zijn. De val van den Franschen wisselkoers heeft bovendien het zijne ertoe bijgedragen de z.g. „valuta”-fondsen omhoog te drijven.

Een gansch ander aspect heeft de beurs te Londen vertoond. Hier was de teleurstelling wegens het mislukken van de Parijsche besprekingen vrij hevig en was men bovendien bevreemd voor de consequenties, die op de conferentie van Lausanne in verband met de oneenigheid tusschen de Geallieerden door de Turken zouden worden getrokken. Ook oefende de teruglopende wisselkoers een remmenden invloed uit; de beurs te Londen toch wordt in gansch andere mate door een reagerenden wisselkoers getroffen dan de markten van Berlijn en Parijs, die beide, de één meer de ander minder, z.g. „valuta”-beurzen zijn geworden.

Ook New York heeft een weifelend verloop gehad, hoewel het slot der berichtperiode toch vrij vast is gebleven. Variaties van beteekenis echter kwamen niet-voor.

Het is wel eigenaardig, dat onze beurs in de eerste dagen van het Nieuwe Jaar een gedeceerd vast voorkomen heeft gehad. Wellicht kan dit niet zoo volmondig van Nederlandse Staatsfondsen worden gezegd, doch dit is dan toe te schrijven aan de aankondiging van een nieuwe Staats-emissie, groot f 100.000.000,— 6 pCt. Obligaties (waarvan f 20.000.000,— reeds zijn geplaatst), waarvan de inschrijving op 10 Januari tot den koers van 97½ pCt. is opengesteld. Het spreekt vanzelf, dat de betrekkelijk lage koers van uitgifte realisaties van andere soorten ten gevolge heeft gehad, speciaal van 6 pCt. Nederland 1922, welke laatste dan ook een vol procent in koers moesten prijs geven. Overigens echter was de staatsfondsenmarkt en over het algemeen de beleggingsmarkt vrij vast, met een tendens tot verdere verbetering.

	29 Dec.	5 Jan.	8 Jan.	Rijzing of daling.
6 ½/o Nederland 1922	99¼	98¼	98¼	— 1
5 ½/o „ 1918	89¾/10	89¾/10	89¾/10	— 1/8
4 ½/o „ 1916	88¼	87¾	88	— ¼
4 ½/o „ 1916	81¼	81½	81¾	+ 1/8
3 ½/o „	72¼	72¼/10	72¼	—
3 ½/o „	62¾/10	61¾	61¾	— 5/10
2 ½/o Cert. N. W. S.	53	52¼	52¼	— 3/8
7 ½/o Oost-Indië 1921	101¾	101¾/10	102¼	+ 7/8
6 ½/o „ 1919	95¼/10	96	95¼	— 5/10
5 ½/o „ 1915	93¾	93¾	93¾	+ ¼
4 ½/o Oostenr. Kronenrente	1¾/10	1¾/10	—	—
5 ½/o Rusland 1906	4	3¾	3¾	— 1/8
4 ½/o Rusl. bij Hope & Co.	4¼	3¾	3¾	— 3/8
4 ½/o Japan 1899	67¾/8	69¼	68¼	+ 7/8
5 ½/o Brazilië 1895	48¼	—	48¼	+ ¼
8 ½/o San Paulo 1921	92¼	93¼/8	93¼	+ ¼
6 ½/o Amsterdam 1920	100¼/10	—	100¼	— 5/10
7 ½/o Rotterdam 1920	103¾	103¼	103¾	— ¼

Bepaald optimistisch echter is de aandelenmarkt geweest. Een scherpe uitzondering hierop hebben aandelen Koninklijke Petroleum gevormd, die niet slechts in navolging van de buitenlandsche beurzen, doch ook als resultaat van Nederlandsche verkooporders gedrukt waren. Over het algemeen beziet men den loop van zaken in Mexico met een vrij ongerust gemoed, hoewel tegenover de berichten van verzouting der bronnen in een bepaald deel van Mexico de zeer gunstige exploitatieresultaten van de dochtermaatschappij der Koninklijke Petroleum Mij. de Corona, gesteld kunnen worden. Het publiek geeft er echter de voorkeur aan ten opzichte van het hoofdfonds der petroleummarkt een afwachtende houding aan te nemen. Eenigszins anders heeft het zich tegenover de Roemeense soorten gedragen, die op sommige dagen vrij sterk gezocht waren, in verband met bespiegelingen omtrent de resultaten der Astra Romana.

Kalm was voorts de afdeling voor suikerwaarden. Weliswaar komen zeer optimistische mededeelingen uit Indië, betreffende de verkoopen van de V. J. S. P., ook schijnt de statistische positie van het artikel zeer mooi te zijn, doch buitengewoon veel animo werd hierdoor ter beurze toch niet ontwikkeld. Het gedetacheerde interim-dividend van de

H. V. A. werd ten volle van den koers afgetrokken. Alleen de aandelen der Cultuurbanken trokken wat meer belangstelling, hoewel de handel ook hier beperkt bleef.

Vrijwel alle andere afdelingen echter hebben groote verbeteringen te aanschouwen gegeven, voor sommige gepaard gaande met een aanmerkelijke uitbreiding van den handel. In de eerste plaats dient in dit verband de rubbermarkt te worden gereleveerd, waar de bona-fide vraag nog steeds overwegend is gebleven. Die vraag werd opnieuw gestimuleerd door berichten omtrent nieuwe „forward”-verkooplen door verschillende maatschappijen, zooals de Serbadjadi, de Silau Sumatra, enz. tot prijzen, varieerend van 81 tot 88 cent per half KG., welke prijzen bij de tegenwoordige productiekosten een mooie winst laten. Bovendien schijnt het, alsof de vraag op de markt voor het ruwe product eer toe dan afneemt. Het is dan ook begrijpelijk, dat men aan onze beurs iederen dag een levendigen en uitgebreiden handel in rubberwaarden van alle soort kan opmerken. De koersen verlaten de week bovendien op het hoogste peil.

Hand aan hand hiermede heeft zich de willige stemming voor tabakswaarden doorgezet. De eerste inschrijving voor Sumatra-tabak vindt 9 Maart aanstaande plaats en hoewel thans nog niets met zekerheid kan worden gezegd aangaande het verloop dier inschrijving, is men aan onze beurs zeer optimistisch gestemd.

	29 Dec.	5 Jan.	8 Jan.	Rijzing of daling.
Amsterdamsche Bank	119¼	123¼	122	+ 2¼
Incastro Bank	90¼	91¼	92¼	+ 2¼
Koloniale Bank	135	135¾	136¼	+ 1½
Ned. Handel-Mij. cert.v.aand.	134¾	134¾	133¼/10	— 1½/10
Rotterd. Bankvereniging...	91	—	—	—
Amst. Superfosfaatfabriek..	31¼	34	36	+ 4¼
Van Berkel's Patent	32¼	34¼	35¼	+ 2¼
Gouda Kaarsen	83¼	93	105	+ 21¼
Holl. Draad- en Kabelfabriek	72¼	76	83	+ 10¼
Jurgens' Ver. Fabr. gew.aand.	56¼	60¾	62	+ 5¼
„ „ pr. aand.	67¼	70¼	70	+ 2¼
Leerdam Glasfabrieken	38¼	38	38¼	— ¼
Philips' Gloeilampenfabriek	253¼	—	245	— 8¼
Vereenigde Blikfabrieken...	92¼	92¼	91	— 1¼
Vereen. Chemische Fabrieken	29¼	—	—	—
Compania Mercantil Argent.	23¼	22¼	23¼	— ¼
Cultuur-Mij. d. Vorstenland.	160	158¼	156¼	— 3¼
Handelsver. Amsterdam	390	373¼	373¼	— 16¼
Handelsverg. Reis & Co.	25¼	23¼	23¼	— 1¼
Int. Crediet- en Handelsverg.				
Rotterdam	163	164¼	165	+ 2
Linde Teves & Stokvis	70	71	75¼	+ 5¼
Tels & Co's Handel-Mij.	5¼	5	—	— ¼
Redjang Lebong Mijb.-Mij.	103	106	107¼	+ 4¼
Gecons. Holl. Petroleum-Mij.	126¾	125	129¼	+ 3¼
Kon. Petroleum-Mij.	401¼	391	385	— 16¼
Orion Petroleum-Mij.				
Afgest. Aand.	37	37	36¼	— ¼
Steaau Romana Petroleum				
Mij. ... Afgest. Aand	28	—	—	—
Amsterdam-Rubber-Mij.	117¼	125¼	131	+ 13¼
Nederl.-Rubber-Mij.	64¼	66¼	69¼	+ 5¼
Oost-Java-Rubber-Mij.	175¼	183¼	191	+ 15¼
Deli-Batavia Tabak Mij. ...	280	293¼	303¼	+ 23¼
Deli-Maatschappij	246	255	266	+ 20
Senembah-Maatschappij ...	333	342	353¼	+ 20¼

1) Ex. 15 ½/o int. div.

Stil, doch buitengewoon vast hebben zich voorts diverse industriële aandelen betoond. Het is niet zoo gemakkelijk hier uit te maken, of de in vele gevallen betrekkelijk groote voordeelige verschillen door vraag van het publiek te voorschijn zijn geroepen, dan wel het gevolg zijn geweest van beurs-manipulaties. De aandacht heeft o.a. de rijzing in aandelen Gouda kaarsen getrokken, die weliswaar iets achter waren gebleven in de verbetering voor Jurgenswaarden, doch waarvan de koersverheffing toch wel zeer schielijk plaats heeft gevonden. Overigens is de gunstige tendens ten aanzien van binnenlandsche industriële waarden voor een deel vermoedelijk toe te schrijven aan de verwachting, dat de Deutsche concurrentie hoe langer hoe zwakker begint te worden.

Ook bankaandelen waren vast van toon, hoewel kalm. Scheepvaartwaarden werden over de geheele linie gezocht. Alle soorten konden van de betere opvattingen omtrent het toekomstig verloop van de scheepvaartmarkt profiteren. Het is merkwaardig, welk een ommekeer in de beschouwing van het publiek heeft plaats gevonden. Weliswaar zijn gedurende de laatste weken heel wat opgelegde schepen opnieuw in de vaart gebracht, doch dit aantal is toch niet overstelpend geweest, terwijl bovendien in de meeste geval-

	29 Dec.	5 Jan.	8 Jan.	Rijzing of daling.
Holland-Amerika-Lijn	120%	122%	125%	+ 4%
" " „gem.eig.	106%	107%	111%	+ 5
Hollandsche Stoomboot-Mij.	31%	33%	35%	+ 4%
Java-China-Japan-Lijn	79%	84%	84	+ 4%
Kon. Hollandsche Lloyd ...	17 ³ / ₈	16 ¹¹ / ₁₆	16 ¹ / ₈	- 1/2
Kon. Ned. Stoomb.-Mij.	70	76	79	+ 9
Konink.Paketaart-Mij. ...	97 ³ / ₈	99	100	+ 2 ³ / ₈
Maatschappij Zeevaart	62	65%	69%	+ 7%
Nederl. Scheepvaart-Unie ...	98 ⁷ / ₈	102 ⁷ / ₈	106	+ 7 ¹ / ₈
Nievelt Goudriaan	105%	105%	111%	+ 6
Rotterdamsche Lloyd	124%	126%	128%	+ 3%
Stoomv.-Mij. „Nederland” ...	137	136%	139	+ 2
" " „Noordzee” ...	34%	—	38%	+ 3%

len of met een kleine, of zonder winst wordt gevaren. Nu men echter alles optimistischer beoordeelt en men de verschillende politieke conferenties steeds minder au sérieux gaat nemen, is de geringste opleving voldoende, om grooter kooplust te doen ontstaan.

De Amerikaanse afdeeling bleef uitermate kalm, doch vast van grondtoon.

	29 Dec.	5 Jan.	8 Jan.	Rijzing of daling.
Americ. Smelting & Refining	55 ¹ / ₈	58	57%	+ 2 ³ / ₈
Anaconda Copper	98	101	100	+ 2
Studebaker Corp.	140 ¹ / ₈	148	144%	+ 4 ³ / ₈
Un. States Steel Corp.	107%	109%	107 ¹ / ₈	- 1/8
Atchison Topeka	103%	105%	105%	+ 2
Erie	10%	11 ⁷ / ₁₆	11%	+ 1
Southern Pacific	92%	93	90 ⁷ / ₁₆	- 1 ³ / ₁₆
Union Pacific	143 ³ / ₈	145	142	- 1 ³ / ₈
Int. Merc. Marine orig. gew.	10 ¹ / ₈	11 ¹ / ₈	11 ⁷ / ₁₆	+ 1 ¹ / ₁₆
" " " " „pref.	44%	—	45%	+ 1

De geldmarkt is onmiddellijk na de jaarswisseling veel ruimer geworden. Geld op prolongatie was gemakkelijk a 3 pCt. verkrijgbaar, hetgeen wellicht ook eenigermate de algemeene kooplust in de hand heeft gewerkt.

GOEDERENHANDEL.

GRANEN.

Tarwe. De tarwemarkt heeft zich in de afgelopen week niet kunnen herstellen van de scherpe daling der vorige week. De stemming was over het algemeen kalm en de omzet niet bijzonder groot. Alleen Duitsland blijft geregeld koper, hetgeen in zoover niet te verwonderen is, daar het in het afgelopen najaar een aanzienlijken tijd niet in de markt geweest is. De Meitermijn in Chicago sluit ten slotte op 1,17% tegen 1,18% op den 2den Januari, dus ten slotte slechts een gering verschil. Ook in Winnipeg zijn de verschillen niet groot. Nog steeds blijft een groot contrast bestaan tusschen de Amerikaanse- en Europeesche beschouwingen betreffende de tarwepositie. Sommige Amerikanen spreken zelfs ernstig over een dreigend tekort,

waarbij zij dan evenwel het oog hebben op het volgende seizoen en de mogelijkheid aannemen, dat na de vele goede oogsten een slechte zal volgen. In Europa zet men statistieken in elkaar, waaruit blijkt, dat er dit jaar aanmerkelijk grotere overschotten dan in de vorige jaren zullen zijn, hetgeen dus geenszins tot zulke pessimistische conclusies aanleiding geeft. Wat den tegenwoordigen oogst betreft en de behoeften van de importlanden, Amerika schat den oogst in Australië en Argentinië aanmerkelijk kleiner dan men geneigd is in Europa aan te nemen. Bovendien is men van meening, dat Europa nog zeer veel moet importeerden. Aan deze zijde van de Oceaan is men geneigd van de theoretische importbehoeften der Europeesche landen een aanzienlijk percentage af te breken wegens gebrek aan koopkracht. In Amerika meent men dat brood vóór alles zal gaan en dat men daarvoor steeds het geld zal weten te vinden. Inderdaad wordt deze meening wel eenigszins gesteund door het feit, dat Duitsland weer op groote schaal als koper aan de markt is, niettegenstaande zijn slechte valuta, maar hoe groot ten slotte het percentage van bezuiniging zal zijn, zoowel in Duitsland als in Frankrijk, is moeilijk na te gaan. Indien Italië voortgaat te importeerden op de schaal der laatste maanden, blijkt daar wel uit, dat in dat land al zeer weinig op de tarweconsumptie bezuinigd wordt.

Bezien wij den Noord-Amerikaanschen export van tarwe iets nader, dan blijkt, dat het totaal, vergeleken bij verleden jaar, ca. 12¹/₂ pCt. grooter is. De export uit de Vereenigde Staten is evenwel aanmerkelijk kleiner. In Canada heeft men gebruik gemaakt van de goede gelegenheid, die men kreeg om zijn graan te verkoopen en de statistiek wijst uit, dat omstreeks 1 December de boeren nog slechts 25 pCt. van den oogst in handen hadden.

De oogstberichten zijn over het algemeen vrij gunstig, alleen in de Vereenigde Staten klaagt men over gebrek aan neerslag, doch van schade in verband daarmee kan nog weinig sprake zijn. In Argentinië valt hier en daar de oogst tegen, doch in het algemeen blijven de schattingen voor een groote opbrengst gehandhaafd. Argentinië en Australië hebben wel iets meer aan de totale wereldverschepingen bijgedragen, doch hun aandeel is tot nu toe nog van bescheiden afmetingen, zoodat het overgrote gedeelte nog steeds van Noord-Amerika moet komen.

Maïs. De stemming in de maïsmarkt is uiterst kalm geweest. De verschepingen van La Plata waren iets grooter dan de verwachtingen en de vraag in Europa stelde teleur, zoodat verschillende aangekomen ladingen slechts met moeite een onderdak konden vinden. Aanvankelijk waren de prijzen vast, doch ze liepen gedurende de laatste dagen nogal belangrijk terug. Dit staat gedeeltelijk in verband met de dalende continentale valuta. De prijs van Noord-Amerikaansche maïs kwam ten gevolge van de daling in Chicago lager uit dan die van La Plata maïs. Dientengevolge toonden wederom verschillende markten belangstelling. Zoowel naar Engeland als naar Hamburg en Scandinavië, als ook naar Holland kwamen voortdurend nieuwe

Noteeringen.

Data	Chicago			Buenos Ayres		
	Tarwe Mei	Mals Mei	Haver Mei	Tarwe Febr.	Mals Febr.	Lijnzaad Febr.
6 Jan.'23	117 ¹ / ₈	70%	44	11,40	8,35 ¹ / ₂	17,10
30 Dec.'22	122%	72%	44 ⁷ / ₈	11,45	8,15 ¹ / ₂	17,05
6 Jan.'22	111 ¹ / ₈	53%	38%	11,40	7,45	17,45
6 Jan. '21	160	75 ¹ / ₈	49	18,90	10,55	16,75
6 Jan. '20	260	136%	85	14,10	6,80	20,65
20 Juli '14	82	56 ³ / ₈	36 ¹ / ₂	9,40	5,38	13,70

¹) per Januari.

Locoprijzen te Rotterdam/Amsterdam.

Soorten	8 Jan. 1923	2 Jan. 1923	9 Jan. 1922
Tarwe*	13,50	13,75	13,50
Rogge (No. 2 Western) ¹)	11,40	11,70	11,75
Mais (La Plata)	197,—	200,—	185,—
Gerst (48 lb. malting) .. ²)	191,—	196,—	205,—
Haver (38 lb. white cl.) .. ¹)	10,60	10,60	11,75
Lijnkoeken (Noord-Amerika van La Plata-zaad ¹)	14,35	14,50	15,75
Lijnzaad (La Plata)	430,—	434,—	381,—

¹) p. 100 K.G. ²) p. 2000 K.G. ³) per 1960 K.G.

^{*)} Nr. 2 Hard/Red Winter Wheat.

AANVOEREN in tons van 1000 K.G.

Artikelen.	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	1/6 Januari 1923	Sedert 1 Jan. 1922	Overeenk. tijdvak 1921	1/6 Januari 1923	Sedert 1 Jan. 1922	Overeenk. tijdvak 1921	1922	1921
Tarwe	18.343	18.543	13.246	—	—	325	18.543	13.571
Rogge	19.269	19.269	—	—	—	—	19.260	—
Boekweit	757	757	—	—	—	—	757	—
Mais	33.179	33.179	22.705	—	—	4.360	33.179	27.065
Gerst	1.436	1.436	4.068	—	—	220	1.436	4.288
Haver	649	649	400	—	—	—	649	400
Lijnzaad	4.193	4.193	—	—	—	2.468	4.193	2.468
Lijnkoek	7.064	7.064	2.850	—	—	425	7.064	3.275
Tarwemeel	2.349	2.349	114	—	—	66	2.349	180
Andere meelsoorten	174	174	—	—	—	460	174	460

zaken tot stand, doch van groote afmetingen waren deze niet.

Gerst is onder den invloed geweest van den dalenden Frankenkoers, waardoor de offerten van Donaugerst, die gewoonlijk in francs geschieden, aanmerkelijk lager uitkwamen. De vraag is in de meeste landen niet voldoende geweest om het aanbod op te nemen.

Ook voor haver was de stemming zeer kalm en aan de meeste markten liepen de prijzen iets terug.

Ook voor lijnzaad was de belangstelling niet groot. De prijzen in Argentinië handhaven zich vrij goed, doch het aanbod was toch vrij belangrijk en de kooplust gering.

De vooruitzichten voor den nieuwen Indischen oogst zijn tamelijk goed en hoogstwaarschijnlijk zal de opbrengst ca. 10 pCt. meer bedragen dan verleden jaar. Amerika heeft in de afgelopen week geen lijnzaad betrokken en de verschepingen van 27.000 ton naar Europa lijken ruim voldoende in verband met de nog steeds beperkte olie-consumptie.

Markten in Nederland. In tarwe ging zeer weinig om; de vraag beperkte zich tot spoedig verwachte partijen. De vraag voor Mixed maïs viel aanvankelijk tegen. Toen ten gevolge van het gelijktijdig binnenkomen van een groot aantal booten, waarvan 2 met volle ladingen maïs, de prijzen aanmerkelijk terugliepen, ontstond er evenwel een goede vraag, zoodat een niet onbelangrijk deel van de aangekomen maïs opgenomen werd. Op latere aflading kwamen enkele zaken tot stand tot aanzienlijk lagere prijzen. Ook voor La Plata maïs was de vraag onvoldoende. Tot nog toe kon een lading La Plata maïs, die naar Rotterdam gestuurd werd ten gevolge van de werkstaking te Antwerpen, de koopers hier niet interesseeren.

Voor gerst zijn de prijzen naar beneden gegaan ten gevolge van de daling der franc.

Voor haver blijft slechts geringe vraag; de prijzen ondergingen slechts weinig verandering.

Lijnzaad. Er was belangstelling voor lijnzaad in stoomend of ladend/geladen positie. Disponibel lijnzaad werd zoo goed als niet aangeboden; voor latere aflading was de belangstelling zeer gering.

De vraag voor lijnkoeken was deze week teleurstellend.

Rotterdam, 9 Januari 1923.

Rectificatie. Door het aankomen van enkele stoomschepen in 1922, waarvan wij nog geen opgave hadden vóór het inleveren der vorige opgave, is het jaartotaal van de te Rotterdam en Amsterdam aangevoerde kwantiteiten graan, zaad, meel en lijnkoeken als volgt vermeerderd tot:

Rotterdam:	
Tarwe	1.136.339
Rogge	385.008
Boekweit	14.081
Maïs	955.561
Gerst	163.006
Haver	113.541
Lijnzaad	180.957
Lijnkoeken	131.591
Tarwemeel	75.284
Div. meelsoorten	10.124
Amsterdam:	
Tarwe	39.620
Rogge	—
Boekweit	—
Maïs	99.600
Gerst	8.871
Haver	292
Lijnzaad	79.663
Lijnkoeken	4.187
Tarwemeel	8.069
Div. meelsoorten	2.665

SUIKER.

In Duitschland was het weer gedurende de afgelopen maand nog even regenachtig als de vorige maanden, hetgeen de veldwerkzaamheden bleef belemmeren en waardoor deze campagne eene uitermate moeilijke is geworden. Daarbij komt, dat de fabrieken genoodzaakt zijn de suiker onder zeer langdurige afbetalingscondities te leveren aan de Zuckerwirtschafsstelle en zij niet anders dan op dezelfde condities de bieten van de boeren kunnen betrekken. Voor deze laatsten is het daarom veel voordeliger hun product als veevoeder aan te wenden of tot bietpulp te verwerken, waarvoor zij dan dadelijk den vigeerenden marktprijs kunnen bedingen.

In Tsjecho-Slowakije wordt met betrekking tot het minder gunstige weer de oogst thans geraamd op 725.000 tons ruwe suiker (laatste raming 750.000 tons).

F. O. Licht geeft de volgende raming voor den bietsuiker-oogst van Europa in vergelijking met de opbrengst van verleden jaar.

	1922/23	1921/22	
Duitschland	1.550.000	1.300.000	tons
Tsjecho-Slowakije	725.000	653.000	"
Oostenrijk	20.000	16.300	"
Hongarije	50.000	60.800	"
Frankrijk	560.000	305.000	"
België	290.000	290.000	"
Holland	280.000	380.000	"
Denemarken	105.000	146.800	"
Zweden	65.000	235.000	"
Polen	270.000	174.000	"
Italië	260.000	217.500	"
Spanje	170.000	83.000	"
Rusland	220.000	50.000	"
Overige landen	105.000	76.200	"

Totaal in Europa.... 4.670.000 3.987.600 tons

C. Czarnikow Ltd., Londen raamt de consumptie 1922/23 voor Europa op ruim 6.500.000 tons, zoodat voor de a.s. campagne een tekort verwacht wordt van ongeveer 2.000.000 tons suiker, hetwelk dus door invoer van koloniale suiker zal moeten worden opgeheven.

Het zwaartepunt der suikerindustrie ligt na den oorlog nog altijd in Cuba, de groote producent van rietsuiker en vanzelf sprekend is de Amerikaanse markt daarom toonaangevend. Hoewel de prijzen op de termijnmarkt te New York door enkele realisaties deze week wat daalden, blijft de ondertoon toch prijshoudend en zijn de noteringen: voor Maart 3,39; voor Mei 3,49; voor Juli 3,61 en voor September 3,68, terwijl voor Spot Centrifugals genoteerd werd 5,46.

De laatste Cubastatistiek luidt als volgt:

	1922	1921	1920
	tons	tons	tons
Weekontv. N. O. 30 Dec.	29.900	16.771	4.671
Tot. ontv. sed. 1 Dec.-30 Dec.	77.778	—	17.720
Werkende fabrieken	57	27	29
Weekexport 30 Dec.	21.948	4.793	—
Tot. export tot 30 Dec.	40.907	—	—
Tot. voorr. op 30 Dec.	36.871	11.978	17.720
Export Oude Oogst	1.714	—	—
Voorraad „ „	8.478	—	—

Op Java bleven de laatstgenoemde prijzen der Vereenigde Javasuiker Producenten voor suiker uit den nieuwen oogst gehandhaafd en werden daartoe nog eenige niet onbelangrijke partijen afgedaan (f 13,— voor Superieur en f 12,— voor No. 16 en hooger). De totale verkoopen uit den nieuwen oogst bedragen nu ongeveer 14.250.000 picols. Voor suiker uit den ouden oogst was de markt vast gestemd wegens belangstelling vanuit Britsch-Indië. Hiervoor gelden thans prijzen van ongeveer f 13,75 voor superieur en f 12,50 voor Kanaalsuiker.

Hier te lande opende de markt de afgelopen week in vaste stemming met prijzen, welke ongeveer f 0,50 boven het slot der vorige week lagen. De minder gunstige politieke berichten waren echter aanleiding, dat de stemming omsloeg en aan het slot flauw was. Januari noteert thans ongeveer f 23,87½, Maart eveneens en Mei f 24,12½. De omzet bedroeg circa 900 tons.

NOTEERINGEN.

Data	Amsterdam per Jan.	Londen			New York 96 pCt. Centrifugals
		Tates Cubes No. 1	White Java f.o.b. per	Amer. Granulated c.i.f.	
			Januari/Maart	Febr./Maart	
		Sh.	Sh.	Sh.	\$ cts.
4 Jan. '23	f 24	56/6	20/1½	23/6	5,53
28 Dec. '22	„ 23½	56/6	19/6	23/3	5,65
4 Jan. '22	„ 19½	51/-	18/3	17/-	3,48
4 Jan. '21	„ —	76/-	32/-	—	5,52
4 Juli '14	„ 11½/8	18/-	—	—	3,26

KATOEN.

Noteering voor Loco-Katoen.
(Middling Uplands).

	6 Jan. '23	29 Dec. '22	23 Dec. '22	6 Jan. '22	6 Jan. '21
New York voor Middling ..	26,60 c	26,50 c	26,20 c ¹	18,65 c	16,50 c
New Orleans voor Middling	26,88 c	26,50 c	26,— c ¹	17,25 c	14,— c
Liverpool voor Fy Middling	—,— d	15,21 d	15,01 d	11,39 d	11,15 d

¹) 22 Dec. '21.

RUBBER.

De markt bleef ook deze week over het algemeen vast gestemd, met slechts af en toe kleine reacties. Er is een goede vraag en de prijzen konden zich wederom niet onbelangrijk verbeteren sinds de voorafgaande week.

De slotnoteeringen zijn: einde voorafgaande week:

Prima Crêpe Januari	80½ ct.	75½ ct.
" " Jan./Maart ..	81 "	76 "
" " April/Juni ..	82½ "	78½ "
Smoked Sheets Januari	80½ "	75½ "
" " Jan./Maart ..	81 "	77 "
" " April/Juni ..	83 "	78½ "

8 Januari 1923.

COPRA.

De markt was deze week aanvankelijk zeer vast gestemd doch zakte later sterk in.

De markt sluit met verkoopers voor:

Java f.m.s.	f 30,-
Ned.-Ind. f.m.s.	30,75

8 Januari 1923.

METALEN.

Loco-Noteeringen te Londen:

Data	IJzer Clev. No. 3	Koper Standard	Tin	Lood	Zink
9 Jan. 1923..	nom.	64.10/-	179.7/6	26.12/6	35.12/6
2 " 1923..	nom.	64.12/6	182.5/-	26.17/6	36.10/-
26 Dec. 1922..	nom.	64.12/6	182.2.6	26.7/6	37.7/6
18 " 1922..	nom.	64.2/6-	180.5/-	26.-/-	37.10/-
9 Jan. 1922..	nom.	65.7/6	166.7/6	24.7/6	26.17/6
20 Juli 1914..	51/4	16.-/-	145.15/-	19.-/-	21.10/-

**VERKEERSWEZEN.
SCHEEPVAART.
GRAAN.**

Data	Petro-grad Londen/ R'dam	Odessa Rotter- dam	Atl. Kust Ver. Staten		San Lorenzo	
			Rotter- dam	Bristol Kanaal	Rotter- dam	Engel- land
2-6 Jan. 1923	—	—	12½ ¹	3/3	27/2	27/2
27-30 Dec. 1922	—	—	16½ ¹	3/3	27/3	27/3
2-7 Jan. 1922	—	—	4/-	4/-	36/3	36/3
3-8 Jan. 1921	—	—	7/6	7/6	42/6	42/6
Juli 1914	11 d.	7/3	1/11¼	1/11¼	12/-	12/-

KOLEN.

Data	Cardiff				Oostk. Engeland	
	Bordeaux	Genoa	Port Said	La Plata Rioter	Rotter- dam	Gothen- burg
2-6 Jan. '23	6/1	11/2	11/7	11/7½	4/7½	6/9
27-30 Dec. '22	6/1	10/4	11/6	11/6	4/9	7/-
2 7 Jan. '22	7/-	12/3	14/-	13/6	6/-	8/6
3-8 Jan. '21	—	17/6	14/6	20/-	10/-	—
Juli 1914	fr. 7,-	7/-	7/3	14/6	3/2	4/-

DIVERSEN.

Data	Bombay West Europa (d. w.)	Birma West Europa (rijst)	Vladivo- stock West Europa	Chili West Europa (salpeter)
2-6 Januari 1923..	27/6	31/9	35/-	36/3
27-30 December 1922..	27/10	31/9	35/-	33/-
2-7 Januari 1922..	22/3	—	37/6	39/-
3-8 Januari 1921..	50/-	—	—	60/-
Juli 1914..	14/6	16/3	25/-	22/3

¹⁾ Amer. cents p. 100 lbs.

DE HAAS BRANDKASTEN

Wij vervaardigen o.m.

BANKIERSKASTEN

Zware constructie.

Brand-, Braak-, Smeltvrij.

ROTTERDAM

Verschenen:

De Arbeids- geschillenwet

Adres van het Verbond
van Nederlandsche Fa-
brikanten-Vereenigen
aan de Eerste Kamer
der Staten-Generaal

Prijs f 0.60

NIJGH & VAN DITMAR'S
UITG.-MIJ. ROTTERDAM

Wm H. MÜLLER & Co.

REEDERS EN KOOPLIEDEN

HOOFDKANTOOR: 's-GRAVENHAGE